

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-alan koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2010

Janina Lampinen, Satu Bly

MATKALLA KOULUUN

. Hyvinvoiva lapsi koulussa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma| Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Syksy 2010| 51 + 1 liite + tuotos

Eeva Timonen-Kallio

Janina Lampinen, Satu Bly

MATKALLA KOULUUN

. HYVINVOIVA LAPSI KOULUSSA

Opinnäytetyömme aiheen valinnan keskeisenä lähtökohtana on ollut sen ajankohtaisuus. Toisena valintaa ohjaavana tekijänä olemme nähneet aiheeseen liittyvän kehittämistarpeen, jolle saimme tukea myös käytännön työkentältä. Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, joka koostuu raportista ja tuotoksesta. Raportti pitää sisällään työmme kannalta oleellisen teoriaosuuden sekä opinnäytetyön toteuttamisprosessin kuvauksen. Lisäksi opinnäytetyömme liitteenä on yhteistyökumppaneidemme avustuksella syntynyt produkti; Matkalla kouluun . opas koulutulokaiden vanhemmille, joka tulee jakoon Ilmaristen koululla keväällä 2011, kouluun ilmoittautumisen yhteydessä.

Työmme käsittelee lapsen koulun aloittamista ja pureutuu aiheisiin, jotka ovat vaikuttamassa onnistuneeseen koulunkäyntiin. Olemme toteuttaneet vuoden 2010 aikana opinnäytetyömme osana oppaan koulunsa aloittavien lasten vanhemmille. Keräsimme tuotokseemme yhteistyökumppaneiltamme, perusopetuksen ammattilaisilta, sellaisia näkemyksiä ja ajatuksia, joiden avulla vanhemmat voisivat tukea myönteisesti lapsensa kasvua ja kehitystä. Ilmaristen koulussa työskentelevien kasvatustalon ammattilaisten lisäksi omia tärkeitä mietteitä työtämme varten ovat tuoneet esille myös koulun vanhempainyhdistyksen edustajat.

Teoriaosa koostuu kuudesta opinnäytetyömme aihetta käsittelevästä luvusta: Perusopetus ja koulun aloitus, Hyvinvoiva lapsi koulussa, Koulu kasvuympäristönä, Kodin ja koulun välinen yhteistyö, Esi- ja perusopetuksen välinen yhteistyö sekä Koulu sosionomin (AMK) työympäristönä. Työskentelyprosessimme kuvaus on kahdessa erillisessä luvussa: Opinnäytetyön suunnittelu ja Opinnäytetyön toteuttaminen. Lopuksi esittelemme ja arvioimme tuottamaamme opasta. Tietolähteinä olemme käyttäneet kirjallisuutta, internetiä, lehtiä, julkaisuja sekä keväällä 2010 haastatteluissa keräämäämme aineistoa. Tämän lisäksi olemme seuranneet mediassa käytyjä ajankohtaisia keskusteluja ja uutisointia liittyen opinnäytetyömme aiheeseen.

ASIASANAT:

Kasvatuskumppanuus, kasvatustalon ammattilainen, koulukuraattori, koulunkäynti, moniammatillisuus, opinnäytetyö, opetussuunnitelma, peruskoulu, sosionomi, vuorovaikutus, yhteistyö

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services | Child, youth and family work

Autumn 2010 | 51 + 1 appendice + guide

Eeva Timonen-Kallio

Janina Lampinen, Satu Bly

ON WAY TO SCHOOL . HEALTHY CHILDREN IN SCHOOL

On the way to school . a guide for parents whose children start school

When we started to plan our thesis, the most important basis was to find a theme which is topical. As another factor which guides the choice we have noticed a relevant need for developing. This supported by practical experiences. Our theme deals the time when a child starts school and things which have effect on a successful school start. During the year 2010 we have made a guide for parents whose children start in elementary school. We have interviewed professionals who work in this field at Ilmarinen School in Lieto. They have given us important visions and opinions about how parents could support their children growing. We also have talked with several members of the parentsqassociation about their thoughts concerning our theme.

Our project is practical thesis, which consists of two parts: the report and the guide. The report includes theory of our theme and description of our working process. The guide *On the way to school*, is made for parents whose children are going to start school. The guide will be given to parents in spring 2011, when all new pupils come to register to Ilmarinen School.

The theory includes six chapters which are handling themes of our thesis: Basic education_and school start, Healthy children in school, School as growing environment, Cooperation between school and home, Cooperation between primary- and elementary school and School as a field of work for the bachelor of social services. We describe our working process in two separate chapters: Planning our thesis and materializing the thesis. In the last chapter we will present and evaluate the guide *On the way to school*. As a source for our thesis we have used books, internet, magazines, publications and interviews, which we did in spring 2010. In addition we have followed topical discussions and reportages in media about our theme.

KEYWORDS:

Educational partnership, parenting, school social worker, schooling, multiprofessional, thesis, syllabus, comprehensive school, Bachelor of Social Services, interaction, cooperation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PERUSOPETUS JA KOULUN ALOITUS	8
2.1 Oppivelvollisuus	8
2.2 Opetussuunnitelma	8
3 HYVINVOIVA LAPSI KOULUSSA	9
3.1 Lapsi koulutulokkaana	9
3.2 Vanhempi koululaisen tukijana	9
4 KOULU KASVUYMPÄRISTÖNÄ	12
4.1 Oppimisympäristönä koulu	12
4.2 Moniammatillista tukea	15
4.3 Moniammatillisen yhteistyön ideaaliominaisuuksia	16
4.4 Koulun oppilashuolto	16
5 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ	19
5.1 Yhteistyön lähtökohdat	19
5.2 Kasvatuskumppanuus	21
5.3 Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus	22
5.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta	22
5.5 Turun Seudun Opetustoimen Foorumi (TSO)	23
6 ESI- JA PERUSOPETUKSEN VÄLINEN YHTEISTYÖ	25
6.1 Opetussuunnitelmien perusteet yhteistyön linjaajina	25
6.2 Päivähoidon hallinnon siirtokokeilut	26
7 KOULU SOSIONOMIN (AMK) TYÖYMPÄRISTÖNÄ	27
7.1 Sosionomin työn teoreettinen lähestymistapa ja koulutuksen tavoite	27
7.2 Sosiaalityön pääpiirteet koulussa	28
7.3 Kuraattori koulun sosiaalialan edustajana	29
8 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU	30
8.1 Lähtökohdat ja kehittämistehtävät	30
8.2 Aiheanalyysi	31
8.3 Toimintasuunnitelma	34
9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	37
9.1 Tiedon ja materiaalin kerääminen	37

9.2 Aineiston hankinta	37
10 MATKALLA KOULUUN -OPAS KOULUTULOKKAIDEN VANHEMMILLE	43
10.1 Oppaan esittely ja käyttötarkoitus	43
10.2 Oppaan arviointi	45
11 POHDINTA	46
LÄHTEET	48

LIITTEET

Liite 1. Matkalla kouluun -kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä
 Liite 2. Matkalla kouluun- opas koulutulokkaiden vanhemmille

KUVAT

Kuva 1. Matkalla kouluun

KUVIOT

Kuvio 1. Koululaisen hyvinvointia on tukemassa lukuisia tahoja	14
Kuvio 2. Moniammatillisen yhteistyön kulmakivet	15
Kuvio 3. Yhteistyön eri tasoja ja toteuttamistapoja	21
Kuvio 4. Opinnäytetyön suunnitteluvaihe	33
Kuvio 5. Opinnäytetyön tiedonhankinta ja toteuttaminen	39
Kuvio 6. Kirjoittamisprosessiin vaikuttavia tekijöitä	43

1 JOHDANTO

Koulumaailma, kouluun siirtyminen sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen ovat asioita, jotka kiinnostavat meitä molempia opinnäytetyön tekijöitä. Opinnäytetyömme aiheen valinnan keskeisenä lähtökohtana on ollut oman kiinnostuksemme lisäksi sen ajankohtaisuus. Kolmantena valintaan vaikuttavana tekijänä olemme nähneet aiheeseen liittyvän kehittämistarpeen, joka on koettu myös käytännön työkentällä tärkeäksi.

Käsitlemme lapsen koulun aloittamista ja pureudumme aiheisiin, jotka ovat vaikuttamassa onnistuneeseen koulunkäyntiin. Omat työhistoriamme ja kokemuksemme esi- ja perusopetuksen työtehtävissä ovat osaltaan olleet tukemassa opinnäytetyömme etenemistä.

Pääasialliseksi yhteistyökumppaniksemme valikoitui toisen opinnäytetyöntekijän työpaikka, Liedossa sijaitseva Ilmaristen koulu. Haastattelimme koulussa työskenteleviä kasvatusalan ammattilaisia, saaden heiltä monia tärkeitä näkemyksiä ja ajatuksia työtämme varten. Yhtenä työmme sisältöä ohjaavista tekijöistä voimme pitää Ilmaristen koulun vanhempainyhdistyksen edustajilta saamiamme mietteitä lapsen tukemisesta sekä kannustamisesta koulunkäynnin alkaessa.

Toiminnallinen opinnäytetyömme koostuu raportista ja produktista. Raportti sisältää aiheemme kannalta oleellisen teoriaosuuden sekä kuvauksen opinnäytetyömme etenemisprosessista. Lisäksi liitteenä on yhteistyökumppaneidemme avustuksella valmistunut tuotoksemme; Matkalla kouluun . opas koulutulokkaiden vanhemmille. Opas tarjoaa tietoa koulusta oppimisympäristönä sekä ajatuksia koulunkäynnin tukemiseen liittyvistä kasvatuksellisista näkökulmista.

Opinnäytetyön aihe on tärkeä ja ajankohtainen, sillä se on osaltaan vastaamassa myös Turun seudun opetustoimen foorumin (TSO) tulokorttivaatimukseen, jonka tavoitteena on kehittää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Tavoitteena onkin produktimme kautta vahvistaa koulun ja kodin välistä kasvatuskumppanuutta sekä tukea vanhemmuutta lapsen aloittaessa koulunkäynnin. Samalla

pyrimme myös esi- ja perusopetuksen välisen yhteistyön edistämiseen ja nivelvaiheen pehmentämiseen.

2 PERUSOPETUS JA KOULUN ALOITUS

2.1 Oppivelvollisuus

Perusopetuslaki sisältää säännökset oppivelvollisuudesta sekä kunnan velvollisuudesta järjestää maksutonta perusopetusta oppivelvollisuusikäisille asukkailleen. Vakituisesti Suomessa asuvilla lapsilla on lakiin perustuva oppivelvollisuus. Sillä tarkoitetaan velvollisuutta hankkia perusopetuslaissa ja opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen oppimäärä. Oppivelvollisuus alkaa yleensä sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun oppimäärä on suoritettu tai kymmenen vuoden kuluttua oppivelvollisuuden aloittamisesta. (Perusopetuslaki, Opetushallitus 2010.)

Kunnalla on velvollisuus järjestää perusopetusta kaikille sen alueella asuville oppivelvollisille. Asuinkunta osoittaa koulupaikan niin sanotusta lähikoulusta, joka ei välttämättä ole tulevaa oppilasta lähinnä oleva koulu. Oppivelvollinen voi halutessaan pyrkiä myös muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun, mutta hänellä ei ole subjektiivista oikeutta päästä tähän oppilaitokseen. (Perusopetuslaki, Opetushallitus 2010.)

2.2 Opetussuunnitelma

Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Suunnitelmassa tulee huomioida kunnan lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset. Opetussuunnitelma sisältää perusopetuksen kasvatus- ja opetustyön tavoitteet ja sisällöt sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. (Perusopetuslaki, Opetushallitus 2010.)

Jokaisella opetuksen järjestäjällä on vastuu suunnitelman tekemisestä ja kehittämisestä. Tavallista kuitenkin on, että opetussuunnitelma sisältää kuntakohtaisen osuuden, jota kaikki kunnan koulut noudattavat. Tämän lisäksi suunnitelmassa on koulukohtaisia osia, jotka koulut laativat itse. Opettajien tulee omassa opetuksessaan noudattaa tätä opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa. (Perusopetuslaki, Opetushallitus 2010.)

3 HYVINVOIVA LAPSI KOULUSSA

3.1 Lapsi koulutulokkaana

Koulun aloittamisen aikoihin lapsen kehityksessä tapahtuu merkittäviä muutoksia (MLL 2007, 10.) Lapsen tiedonhalu, oma-aloitteisuus ja uteliaisuus kasvavat ja uusien asioiden oppiminen koetaan mielekkääksi. Kouluvalmiudella tarkoitetaan sitä, että lapsi on niin fyysisessä, psyykkisessä kuin sosiaalisessakin kehityksessään saavuttanut tason, joka on edellytyksenä koulutyön aloittamiselle. (Tokola 2003.)

Koulukypsyys edellyttää taitoja, joita voidaan harjoitella kotona, yhdessä vanhempien kanssa (Kinnunen 2003, 120). On tärkeää sopeutua toimimaan ryhmän jäsenenä ja noudattamaan annettuja ohjeita. Lapsella on aito halu työskennellä ja oppia uusia asioita. Koulunsa aloittavalla lapsella on voimakas sosiaalisten kontaktien tarve, minkä takia sekä kaverit että opettaja tulevat hänelle hyvin tärkeiksi. (Tokola 2003. MLL 2007, 10.)

3.2 Vanhempi koululaisen tukijana

+Anna minun olla lapsi, joka opettelee itsenäisen selviämisen ensimmäisiä askeleita pienenä koululaisena. En pärjää vielä yksin. Anna minun olla lapsi, joka tarvitsee tukeasi. Opetä minua. Neuvo minua. Tarvitsen sitä, että olet luja, vaikka panenkin vastaan. Keskenkasvuisena luulen tietäväni enemmän kuin tiedänkään.+ (Kinnunen 2003, 119).

Koulun aloittaminen merkitsee lapselle elinpiirin laajenemista sekä siirtymistä vähitellen kohti itsenäisempää ja vastuullisempaa elämää. Uusi elämänvaihe on jännittävä ja tuo mukanaan monia haasteita, kuten sääntöjä, aikatauluja, rooleja ja tapoja. Näiden opetteluun lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen sekä rauhallisen kasvuympäristön. Yksilöitymisprosessi ja irtaantuminen vanhemmista ovat alkaneet. Lapsesta ei ole kuitenkaan vielä pitkään aikaan tulossa aikuista, vaan

vanhemmilta saatu tuki ja huolenpito ovat edelleen erityisen tärkeitä. On siis hyvä muistaa, että koululaisella on oikeus olla vielä lapsi. (MLL 2010a, 4-5.)

Vanhempien tuki lapsen valmistautuessa koulunkäynnin aloittamiseen on erittäin tärkeää. Lapsen itsensä ja hänen vanhempiensa tulisi tietää, millaista koulussa on, mitä vaatimuksia koulu lapselle asettaa ja mitkä ovat hänen edellytyksensä selvitä niistä. Kouluvalmius edellyttää lapselta sosiaalisia taitoja, kuten pitkäjänteisyyttä, vuoron odottamista, keskittymistä, häviämistä ja voittamista, joita voidaan harjoitella leikkien ja pelien kautta (Kinnunen 2003, 120. 121). Lasta voidaan valmistaa koulunkäyntiin keskustelemalla hänen kanssaan myönteisesti koulun alkamisesta ja vastaamalla avoimesti häntä askarruttaviin kysymyksiin sekä harjoittelemalla yhdessä koulumatkan kulkemista. (Tokola 2003.)

Ennen koulun alkua vanhempien tulisi huolehtia siitä, että lapsi oppii mahdollisimman omatoimiseksi, esimerkiksi käyttämään ruokailuvälineitä, syömään monipuolista ruokaa, pukemaan ja riisumaan itse sekä huolehtimaan tavaroistaan. Kielellistä kehitystä voidaan edistää keskustelemalla lapsen kanssa häntä kiinnostavista asioista, lukemalla hänelle satuja ja tarinoita sekä käymällä niistä keskusteluja hänen kanssaan. (Tokola 2003.)

Kannustava kasvat

Kasvatus lähtee lapsen tarpeiden tunnistamisesta ja huomioimisesta. Lapsen tulisi kokea olevansa vanhempiensa elämän keskeinen sisältö ja saada heiltä viestejä omasta ainutlaatuisuudestaan. Näin lapsi oppii ymmärtämään, että hänen olemassaolollaan on tärkeä merkitys ja hänellä on oma elämäntehtävänsä. (Sihvola 2002, 124.)

Kasvatus on arkista vuorovaikutusta; keskustelua, jakamista ja toinen toistemme kuulemistä. Kuunteleminen on erityisen tärkeä taito, joka vaatii aikaa ja keskittymistä. Kuuleminen on myös suhde toiseen ihmiseen. Kuuleva suhde vaatii eläytymistä ja läsnäoloa. Siinä asetutaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, puhetta ja ajatuksia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Vanhempi, joka kuuntelee tarkkaavaisesti ja keskittyneesti lapsensa kertomuksia sekä äänensävyjä, voi oppia tunnistamaan hänen tunteitaan ja tarpeitaan helpommin. Pienetkin viestit voivat olla hyvin merkityksellisiä. Mitä enemmän vanhemmat kuuntelevat lastaan, sitä paremmin hän myös itse oppii tätä arvokasta taitoa. Kuuntelun avulla lapsi oppii tiedostamaan myös omia kykyjään. (Sihvola 2002, 125,129. 132.)

Aikuisen tulee kannustaa lastaan. Kehuminen kasvattaa itseluottamusta ja onkin paikallaan lapsen onnistuessa uusissa asioissa. Myös epäonnistumiset ovat väistämättömiä ja niihinkin lapsi tarvitsee vanhemman rinnalleen vakuuttamaan, ettei kaikkea voi heti osata. Kiireetön läsnäolo ja kiinnostuksen osoittaminen viestittävät lapselle hänen tärkeydestään ja arvokkuudestaan. (MLL 2010, 4-5). Kannustava kasvattaja ottaa huomioon, että arvot ja asenteet muovautuvat ihmissuhteissa. Tekemiset, tavat, tottumukset, asenteet ja tavoitteet, joita vanhemmilla on välittyvät myös lapsen ajatusmaailmaan. Lapsi oppii esimerkiksi arvostamaan asioita, jotka ovat merkityksellisiä hänen vanhemmilleen. Lapsiin vaikuttaminen alkaa siis vanhemmista itsestään. (Sihvola 2002, 29.)

4 KOULU KASVUYMPÄRISTÖNÄ

4.1 Oppimisympäristönä koulu

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painotetaan, että oppimisympäristön tulee edistää oppilaan kasvua ja oppimista. Kouluympäristön tulee olla fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen. Sen on tuettava koululaisen terveyttä ja hyvinvointia (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004). Tarkoituksena on tarjota kiinnostavia haasteita, joiden avulla voidaan tukea oppimismotivaatiota, uteliaisuutta, aktiivisuutta sekä itseohjautuvuutta. Oppimisympäristön tavoitteena on ohjata lasta asettamaan omia tavoitteita sekä arvioimaan hänen omaa toimintaansa.

Koulun kasvuympäristön tulee edistää opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta ohjaten oppilaita toimimaan ryhmän jäseninä. Positiivisen, avoimen, rohkaisevan ja kiireettömän ilmapiirin ylläpitämisen vastuu kuuluu niin opettajille kuin oppilaille. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 18.)

Yhteiskunnan kehityksen muutokset, kuten kansainvälistyminen, tietotekniikan kehittyminen, työelämän lisääntyneet vaatimukset sekä muutokset perhemalleissa näkyvät luonnollisesti myös koulujen arjessa ja haastavat siten kouluja kehittymään kasvuympäristönä. Vaikka koululaitos onkin pitkälti suuntautunut tiedolliseen oppimiseen ja opettamiseen, on sillä myös muita päämääriä. Tiedollisen oppimisen lisäksi koulun vastuu oppilaiden hyvinvoinnista ja sosiaalisista taidoista on lisääntynyt. Jo perusopetuslaki määrittelee koulun tehtävää tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Nämä ovat tavoitteita, joita ei pelkästään tiedollisella opetuksella saavuteta. (Perusopetuslaki, Launonen & Pulkkinen 2004, 28, 29, 46.)

Vaikka harvoin arjen työssä pysähdytään pohtimaan työn arvolähtökohtia ja yhteiskunnallisia yhteyksiä, perustuu koulutyö monin tavoin opetus- ja kasvatus työn taustalla oleviin arvoihin. Monet koulujen arvoista ovat luonteeltaan arvos-

tuksia, jotka sisällöltään ovat konkreettisia, kuten tietoja, taitoja, terveyttä, taidetta ja teknologiaa. Eettiset ja sosiaaliset ihanteet ovat koulumaailmassa luonteeltaan aivan toisenlainen arvojen laji, joiden merkitystä ei kuitenkaan tule väheskyä. Ne säätelevät vuorovaikutusta vaikuttaen ihmissuhteisiin ja tätä kautta ovat siis keskeinen osa ihmisen kasvamista. (Launonen & Pulkkinen 2004, 16.)

Koulunkäynti vaikuttaakin laajasti lapsen tunne-elämään, mielenterveyteen ja hyvinvointiin sekä antaa lapselle käsityksen omasta pystyvyydestä ja osaamisestaan. Kodin merkitys lapsen sosiaalisessa kehityksessä ja tunnekokemuksissa on keskeinen, mutta omilla keinoillaan myös koulu voi tukea lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä.

Kuvio 1. Koululaisen hyvinvointia on tukemassa lukuisia tahoja (Ilmaristen koulu, esite)

4.2 Moniammatillista tukea

Moniammatillisuus on yksi nykyajan keskeinen työskentelymalli, joka on vielä kehittymässä ja hakemassa muotoaan eri toimintakentillä. Moniammatillisuus . termillä tarkoitetaan eri ammattilaisten yhteistyötä tai yhdessä työskentelyä asiakaslähtöisesti niin, että eri ammattiryhmät yhdistävät osaamisensa niin tiedollisesti kuin taidollisestikin (Pärnä 2008). Yhteistyö perustuu erilaisten verkostojen luomiseen, uusien työ- ja toimintatapojen kehittämiseen sekä ammatillisen osaamisen jakamiseen (Huhtanen 2007, 191. 191.)

Moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena on tuoda mukanaan yhteistyöhön eri alojen näkökulmia sekä tätä kautta laaja-alaisempaa tietotaitoa ja osaamista. Työskentelytavan tavoitteena onkin tilanteen kokonaisuuden huomioiminen ja ymmärtäminen. Moniammatillisen yhteistyön viideksi kulmakiveksi voidaan nähdä asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien yhdistäminen, dialoginen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen ja hyödyntäminen. (Isoherranen 2004, 14. 15.)

Kuvio 2. Moniammatillisen yhteistyön kulmakivet (Isoherranen 2004, 14. 15.)

4.3 Moniammatillisen yhteistyön ideaaliominaisuuksia

Toimivan moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä on, että kaikilla toimijoilla on yhteinen ymmärrys toiminnan tarkoituksesta ja tavoitteista sekä halu työskennellä näiden päämäärien saavuttamiseksi. Yhteistyössä toimivien jäsenten tulisi olla kiinnostuneita muiden osaamisesta ja tietotaidoista sekä kyky hyödyntää näitä sopivissa tilanteissa. Toimijoiden välinen vuorovaikutus tulisi olla dialogista, jolloin toisia kuunnellaan, erilaisia mielipiteitä arvostetaan ja niiden esille tuomista kannustetaan. Myös ristiriitatilanteet kyetään ratkaisemaan asiallisesti ja niiden jälkeen toiminta jatkuu entistä tehokkaampana ja tiiviimpänä. (Isoherranen 2004, 131.)

Tuloksiltaan vaikuttavassa moniammatillisessa yhteistyössä toimijat työskentelevät mahdollisimman tehokkaasti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, eivät kä kiistele tai kilpaile keskenään. Jokaisen rooli toiminnan prosessissa on selkeä ja työnjako tasapainossa. Luovuuteen ja rohkeuteen kannustetaan ja virheet nähdään oppimisen mahdollisuuksina. Palaute annetaan rakentavasti, tavoitteena yhteistyön edistäminen. Avoimuus, joustavuus ja luottamus ovat toimivan yhteistyön avainsanoja, joita halutaan kehittää ja ylläpitää. (Isoherranen 2004, 128. 129, 131.)

Moniammatillista yhteistyötä tehdessä on aika ajoin syytä arvioida sen tehokkuutta ja toimintatapoja. Myös ulkopuolisilta saatu palaute huomioidaan. Tarvittaessa käytössä olevia menetelmiä muutetaan ja työskentelytapoja kehitetään. Toisinaan on hyvä pysähtyä pohtimaan miksi ja millä tavalla moniammatillista yhteistyötä tehdään, jotta toiminnasta saadaan mahdollisimman tehokasta ja tuloksiltaan vaikuttavaa, eikä sitä tehdä vain nimellisessä muodossa. (Isoherranen 2004, 128, 131. Seikkula & Arnkil 2005, 29. 30.)

4.4 Koulun oppilashuolto

Oppilashuolto on osa koulun toimintaa, jonka tavoitteena on oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen

edellyttämään oppilashuoltoa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä uudessa lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. (Perusopetuslaki.)

Oppilashuollon tärkeimmiksi tehtäviksi voidaan mieltää turvallisen ja terveen kouluyhteisön luominen, ongelmien ja syrjäytymisen ehkäiseminen, varhainen puuttuminen sekä vanhempien tukeminen lapsensa kasvatuksessa. Tavoitteena on myös välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen kouluyhteisössä. Keskeisin tukihenkilö oppilaan koulunkäyntiin liittyvissä asioissa on tavallisesti luokanopettaja, jota vanhemmat tapaavat muun muassa vanhempainilloissa sekä mahdollisissa vanhempainvarteissa. Opetus- ja oppilashuolto ovat osa koulun normaalia kokonaisuutta, eikä niiden toiminnassa ole eroteltavia rajoja. (Honkanen & Suomala 2009, 41).

Oppilashuoltoryhmä

Useimmissa kouluissa toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, joka on osa koulun oppilashuoltoa. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ennalta sovituin väliajoin sekä tarvittaessa myös akuuteissa tilanteissa. Ryhmä rakentuu eri alojen asiantuntijoista, jotka työskentelevät koulun arjessa. Koulusta riippuen kokoonpano saattaa jonkin verran vaihdella, mutta pääsääntöisesti siihen kuuluvat rehtori/vararehtori, koulupsykologi, koulukuraattori, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja terveydenhoitaja. Tarvittaessa ryhmän työskentelyyn voivat osallistua myös luokanopettaja, luokanvalvoja tai muut oppilaan hyvinvointia edistävät tahot, kuten oppilaan huoltajat, erityistyöntekijät, lastensuojelu, nuorisotoimi, seurakunta tai perheneuvola. Ryhmä voidaan kutsua koolle myös vanhemman aloitteesta. Ryhmässä pohditaan usein ratkaisuja esimerkiksi oppimis- tai keskittymisvaikeuksiin, työrauhaongelmiin, sopeutumisvaikeuksiin, sosiaalisiin ristiriitoihin tai tunne-elämän pulmiin. Oppilashuollon toimintaa ohjaa ehdoton vaitiolovelvollisuus. (Huhtanen 196. 197, Erityisopetuksen kehittämissuunnitelma 2005. 2010, Liedon kunta.)

Oppilashuoltoryhmän tärkeimpiä tehtäviä ovat:

- oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen
- oppilaiden ja hänen vanhempiansa auttaminen erilaisissa ongelmatilanteissa, jotka liittyvät koulunkäyntiin tai oppimiseen
- koordinoida koulussa työskentelevien ammattilaisten välistä yhteistyötä
- opetus- ja kasvatustyön tukeminen koulussa
- tiedonkulusta huolehtiminen koteihin yhteistyössä opettajien kanssa
- ennaltaehkäisevän oppilashuoltotyön suunnittelu ja koordinointi

(Huhtanen 2007, 196. 197, Erityisopetuksen kehittämissuunnitelma 2005. 2010, Liedon kunta, Ilmaristen koulu, esite.)

5 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

5.1 Yhteistyön lähtökohdat

Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on vanhemmilla. Koulun tehtävänä on vastata opetuksesta ja kouluyhteisön jäseneksi kasvattamisesta sekä tiedottamisesta vanhemmille niin, että he voivat seurata ja tukea lastensa oppimista ja koulunkäyntiä. Edellytys koulutyön onnistumiselle onkin kodin ja koulun välinen toimiva yhteistyö, jota määritellään niin paikallisissa kuin valtakunnallisissakin päätöksissä (Opetushallitus 2007, 11-12.)

Perusopetuslain (628/1998) kolmannen pykälän mukaan koulun pitää toimia yhteistyössä kotien kanssa. Myös valtioneuvosto määrittelee asetuksessaan (1435/2001) kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitystä: +Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Opetuksessa otetaan erityisesti huomioon tyttöjen ja poikien tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot+ (Perusopetuslaki.)

Lähtökohtana hyvään yhteistyöhön voidaan pitää keskinäistä arvostusta ja luottamusta, jossa opettajat, koulun muu henkilökunta, vanhemmat ja oppilaat rakentavat ja toteuttavat yhteistä ymmärrystä opetuksesta ja hyvästä koulunkäynnistä. Yhteistyön tavoitteena on oppimisen sekä suotuisan kasvun ja kehityksen tukeminen koko oppilaan peruskoulun ajan. (Opetushallitus 2007, 11. 12.)

Aloitteellisena osapuolena yhteistyön virittämisessä voidaan pitää koulua, mutta tärkeää on, että myös vanhemmat aktiivisesti tukevat kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta. Vanhempien asenne lapsensa oppimiseen on merkittävä, joten mielenkiinnon osoittaminen koulunkäyntiä kohtaan antaa hyvän lähtökohdan lapsen hyvinvoinnille ja onnistuneelle oppimiselle. Yhteistyötä kouluissa voidaan toteuttaa niin yhteisö- kuin yksilötasollakin. (Opetushallitus 2007, 13, Opetusministeriö 2010, 50.)

Yhteisötason toteuttamistavat

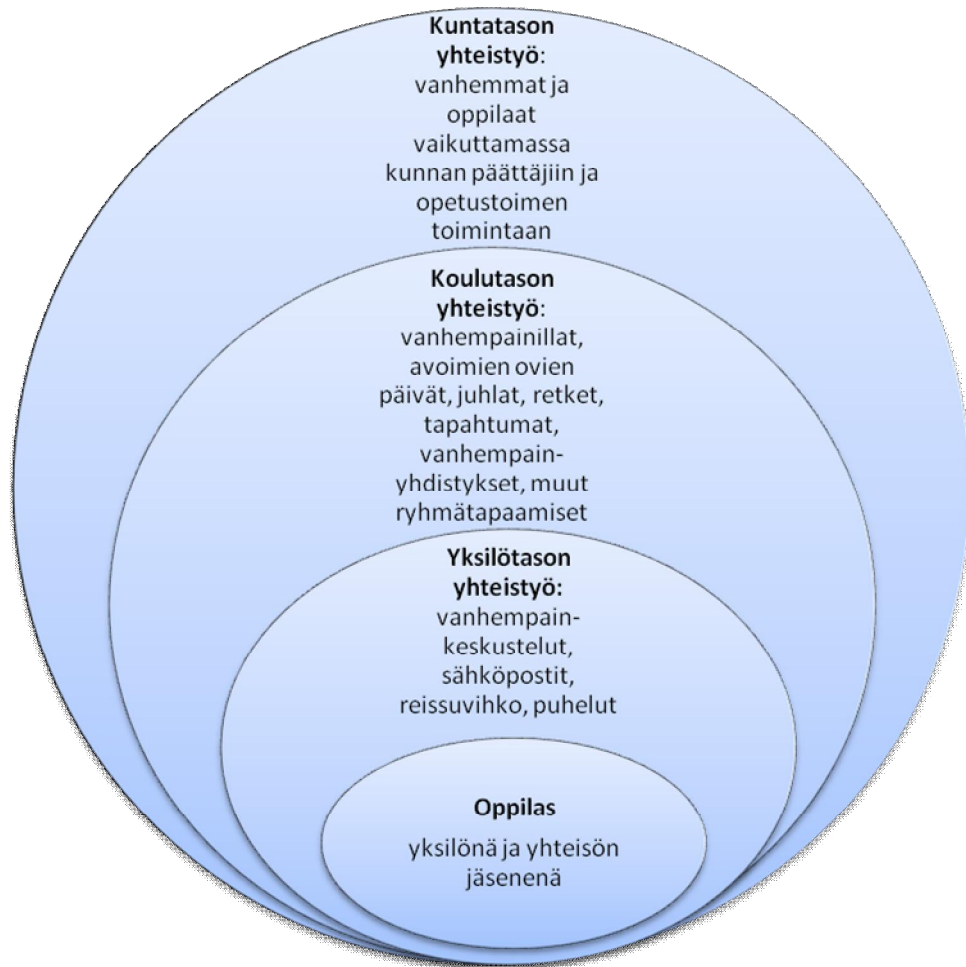
Yhteisötason yhteistyön toteuttamistapoja kouluissa ovat erilaiset vanhempainililat, avoimien ovien päivät, retket, juhlat ja muut ryhmätapaamiset. Erilaisten yhteisten tapahtumien, toiminnan ja osallistamisen tavoitteena on tukea oppilasta niin yksilönä kuin yhteisönkin jäsenenä. Samalla näiden toimintamallien päämääränä on vahvistaa koulun terveyttä ja turvallisuutta sekä rakentaa sen yhteisöllisyyttä niin oppilaiden, henkilökunnan kuin vanhempienkin näkökulmasta. (Opetushallitus 2007, 13. 14.)

Yhteisötason yhteistyötä voidaan tarkastella myös kuntatasolla, jolloin kunta voidaan nähdä koulun toiminnan mahdollistajana, opetuksen järjestämisen peruslinjaajana sekä resurssien säätelijänä. Kunnan opetustoimelle on tärkeää linjauksia ja päätöksiä tehdessään, saada esille seudun vanhempien näkemyksiä opetusta ja kasvatusta käsittelevissä kysymyksissä. Kunnan asukkaina vanhempien ja oppilaiden roolin tulisi olla merkittävä opetustoimen toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa. (Opetushallitus 2007, 13. 14.)

Yksilötason toteuttamistavat

Kodin ja koulun välisen yhteistyön yksilötason toteutuksen osapuolina ovat yksittäisen oppilaan vanhemmat ja esimerkiksi luokanopettaja. Myös lapsi, hänen ikätasonsa huomioiden, on hyvä ottaa mukaan vanhempiensa rinnalla kehitettäessä ja vahvistettaessa yhteistyötä. Oppilaskohtaisen toiminnan tavoitteena on tukea oppilaan koulunkäyntiä, lisätä opettajan oppilastuntemusta, antaa vanhemmille tietoa lapsen oppimisesta sekä lisätä molemminpuolista luottamusta ja vuorovaikutusta. (Opetushallitus 2007, 14.)

Yksilötason toteuttamistapoja ovat esimerkiksi vanhempainkeskustelut, reissuvihkoviestintä, sähköposti sekä puhelut. Parhaimmillaan koulu voi tarjota vanhemmille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua lapsen koulunkäyntiin ja koulun toimintaan ja tätä kautta edistää aikuisten välisten hyvien suhteiden syntymistä. (Opetushallitus 2007, 14.)

Kuvio 3. Yhteistyön eri tasoja ja toteuttamistapoja (Opetushallitus 2007, 13-14.)

5.2 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuutta voidaan määritellä yhteistyösuhteena, jossa kasvatushenkilöstö ja vanhemmat sitoutuvat tietoisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaan yhteistyöhön. Tämän kaltaisessa kumppanuudessa molemmat osapuolet ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen asiantuntijoita. Toimiva yhteistyösuhde auttaa sekä tukee lapsen siirtymistä ja elämistä kodin ja koulun kasvuympäristöissä. (THL 2010.)

Kasvatuskumppanuus on kasvatustehtävän jakamista, jonka lähtökohtana on, että vanhemmat vastaavat kotona ja perhepiirissä tapahtuvasta kasvatuksesta ja opettajat puolestaan siitä ajasta, jonka lapsi viettää koulussa. Yhteistyö alkaa

tutustumisella lapsen aloittaessa koulunkäynnin ja syvenee henkilöstön ja vanhempien keskinäisissä kohtaamisissa. Vanhempien osallisuuden ja kumppanuuden vahvistumista tukevat lapsikohtaiset keskustelut ja vanhempainillat. Iltojen tarkoituksena on myös vanhempien keskinäisen vertaisuuden tukeminen. (THL 2010.)

Kuuleminen ja kuuluksi tuleminen, dialogisuus, kunnioitus ja luottamus ovat tärkeitä tekijöitä kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta. Dialogisuudella tarkoitetaan luottamuksellisen ja avoimen keskustelu- ja yhteistyöilmapiiriin luomista. On tärkeää kuunnella erilaisia ajatuksia ja olla valmis vastaanottamaan monenlaisia viestejä. Työntekijän kunnioitus ilmenee lasta, vanhempia ja koko perhettä arvostavina ajatuksina ja tekoina. (THL 2010.)

5.3 Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus

Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus edistää lasten hyvinvointia ja osaltaan tukee vanhempia kasvatustehtävässään. Vanhempien organisoima toiminta, kuten erilaiset vanhempainyhdistykset ja luokkatoimikunnat ovat kasvua, yhteisöllisyyttä ja oppimista lisääviä yhteistyön malleja. (Opetushallitus 2007, 13.)

Luonteva verkosto syntyy samalla luokalla olevien oppilaiden vanhemmista, joiden yhteistoiminta tukee myös opettajan työtä. Luokkahengen nostattaminen, uusien toimintamallien luominen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä aikuisten yhteinen vastuu luokan lapsista näkyvät positiivisina vaikutuksina oppilaissa ja heidän koulutyöskentelyssään. Samalla vanhemmat pääsevät lähemmäksi koulun arkea ja sen toimintaa. Koulutasolla verkostoituminen on mahdollista esimerkiksi vanhempainyhdistyksen kautta. Tämän tarkoituksena on toimia vanhempien vapaaehtoisena keskustelufoorumina sekä vaikutuskanavana koululle ja kuntatason päättäjille. (Opetushallitus 2007, 13.)

5.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta

Laki koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta on vuoden 2004 syksystä alkaen luonut kunnille mahdollisuuden tarjota koululaisille aamu- ja iltapäivätoimintaa, joka on tarkoitettu 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien

erityisoppilaille. Sen tavoitteena on olla jatkumona varhais- ja esiopetuksen kasvatustyölle sekä osaltaan tukea perusopetuksen kasvatustavoitteita. Toiminnan tarkoituksena on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, pohjan luominen hyvälle vapaa-ajanviettotavoille sekä vanhempien kasvatustyön tukeminen. (Launonen & Pulkkinen 2004, 206.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta on sisällöltään monipuolista ja vaihtelevaa. Se tarjoaa muun muassa sosiaalista vuorovaikutusta, leikkiä, liikuntaa ja ulkoilua sekä ennen kaikkea turvallisen aikuisen läsnäoloa aikoina, jolloin lapsi saattaisi muuten olla yksin kotona. Vaikka kouluun siirryttäessä lapsen omatoimisuus ja itsenäisyys lisääntyvätkin, tarvitsevat pienet koululaiset vielä aikuisen turvaa, huolenpitoa ja ohjausta. Varsinkin alaluokkien oppilaiden koulupäivien ollessa vielä vain muutaman tunnin mittaisia, tarjoaa aamu- ja iltapäivätoiminta vaihtoehdon monen tunnin yksinololle ja valvomattomalle vapaa-ajan käytölle. (Opetushallitus 2004.)

5.5 Turun Seudun Opetustoimen Foorumi (TSO)

Turun Seudun Opetustoimen Foorumi (TSO) on vuoden 2002 alusta lähtien toiminut organisoidusti ja säännöllisesti Turun alueen opetustoimien välisenä neuvotteluryhmänä. Yhteistyöverkko kattaa koko Turun seutukunnan 13 kuntaa. Edustajina TSO:ssa toimivat sivistystoimen-, ja opetustoimenjohtajat tai muut kuntien opetustoimien vastuualueiden esimiehet. (TSO 2005.)

Yhteistyön toiminta-ajatuksena on vahvistaa alueen asiantuntijuutta, hyödyntää osaamista sekä kehittää uusia toimintamalleja oppilaiden tasa-arvo ja yksilölliset tavoitteet huomioon ottaen. Neuvotteluryhmä on ollut organisoimassa erilaisia hankkeita ja koulutuksia, joiden tavoitteena on ollut muun muassa monipuolisen ja laadukkaan koulutuksen tarjonta, oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi, syrjäytymisen ehkäisy sekä henkilöstön osaamisen ja jaksamisen edistäminen. (TSO 2005.)

Myös Turun Seudun Opetustoimen Foorumi (TSO) on nähnyt kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisen tärkeänä osana oppilaiden hyvinvoinnin tuke-

mista ja vahvistamista. Tästä syystä tämä on haluttu nostaa yhdeksi Turun seudun koulujen kehittämistavoitteeksi. Liedossa sijaitseva Ilmaristen koulu on valittu tämän tavoitteen vastuulliseksi kehittäjäkouluksi (Teittinen 4.11.2010.)

6 ESI- JA PERUSOPETUKSEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

6.1 Opetussuunnitelmien perusteet yhteistyön linjaajina

Valtakunnallisissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painotetaan perusopetuksen kanssa tehtävää yhteistyötä. Tämän mukaan esiopetusta järjestettäessä tulee ottaa huomioon muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteena on, että varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Asetettujen tavoitteiden täyttymisen kannalta pidetäänkin tärkeänä, että huoltajat yhdessä opettajan ja muun esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilökunnan kanssa, pitävät huolen lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000, 7.)

Valtakunnalliset perusteet luovat pohjan sekä antavat velvoitteita esiopetusta järjestävien organisaatioiden omille opetussuunnitelmille. Nämä perusteet velvoittavat, että esiopetuksen opetussuunnitelman tulee sisältää seitsemäntoista seikkaa, joista viisi koskee yhteistyön tekemistä. Yksi viidestä erikseen mainitusta yhteistyötahosta on perusopetus. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000, 21.)

Perusopetukselle laadituissa valtakunnallisissa perusteissa mainitaan, että paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida esiopetuksen opetussuunnitelma ja perusopetuksen yhtenäisyys siten, että ne muodostavat yhdessä ehyen kokonaisuuden. Lisäksi vuosiluokkien 1-2 opetuksessa tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen, etenkin esiopetuksen, antamat valmiudet. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 10, 15.)

6.2 Päivähoidon hallinnon siirtokokeilut

Päivähoidon hallinnon yhdistämistä osaksi opetus- tai sivistystointa on kokeiltu useissa kunnissa. Tämän mahdollisti sosiaalihuoltolain väliaikainen kokeilu, joka säädettiin vuosille 2003. 2008. Tarkoituksena oli, että kunta saattoi itse päättää mikä monijäseninen toimielin huolehtii lasten päivähoidosta sekä lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tuesta annetuissa laissa kunnalle säädetyistä tehtävistä. Kokeilu kuitenkin keskeytyi vuoden 2006 lopussa ja muuttui pysyväksi vuoden 2007 alusta lähtien. Tänä päivänä kunnat voivat siis itse päättää mikä monijäseninen toimielin vastaa päivähoidon hallinnosta. Yhtenä hallintojen yhdistämisen tavoitteena on ollut vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen jatkumoa. (Stakes 2007.)

Lastentarhanopettajaliiton vuonna 2006 teettämä selvitys päivähoidon hallinnon alan muutoksista sisältää liiton omia näkemyksiä siitä, miksi varhaiskasvatuksen tulisi olla hallinnollisesti osana opetustointa. *Kohti varhaiskasvatuksen ja opetustoimen yhteistä hallintoa* selvityksessä, lastentarhanopettajaliitto perustelee, että varhaiskasvatuksen hallinnon paikkaa kunnissa tulisi määrittää varhaiskasvatuksen perustehtävän mukaisesti. Koska varhaiskasvatuksen ensisijaisena tehtävänä on lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen, liitto pitää merkityksellisenä tavoitteena lasten kasvatusta ja opetuspalvelujen sijoittamista kiinteäksi osaksi kasvatusta ja koulutusjärjestelmää. (OAJ 2006, 2.)

Opetusalan ammattijärjestön, OAJ:n puheenjohtaja Erkki Kangasniemi ottaa myös kantaa liiton selvityksessä varhaiskasvatuksen sekä opetustoimen hallintojen yhdistämiseen. Hänen mukaansa *kasvatus- ja koulutusjärjestelmän kokonaisuuden ja hyvän kehittämisen kannalta on oleellista, että samat toimielimet vastaavat ohjauksesta ja hallinnosta*. Kangasniemi toteaa yhteisen hallinnon luovan myös edellytyksiä henkilöstön yhteistyölle, esi- ja perusopetuksen jatkumolle sekä toiminnan arvioinnille ja kehittämiselle. (OAJ 2006, 6-7.)

7 KOULU SOSIONOMIN (AMK) TYÖYMPÄRISTÖNÄ

7.1 Sosionomin työn teoreettinen lähestymistapa ja koulutuksen tavoite

Vaikka sosionomille käytännön työssä on hyötyä kyvystä yhdistellä erilaisia teorioita ja ajatusmalleja, on sosiaalialan asiakastyötä pyritty kirkastamaan erilaisien teorioiden pohjalta. Kahtena teoreettisena pääsuuntauksena voidaan ajatella psykososiaalinen ja sosiaalipedagoginen työ, jotka sopivat hyvin myös kouluissa tehtävän sosiaalityön taustateorioiksi. Sosionomin psykososiaalinen lähestymistapa korostaa työn yksilökohtaista, terapeutista ja hoidollista luonnetta kun taas sosiaalipedagoginen lähestymistapa näyttäytyy kasvatuksellisena ja sosialisatiota tukevana otteena. (Mäkinen ym. 2009, 107.)

Sosionomi (AMK) koulutuksen tavoitteena on kouluttaa sosiaalialan ammatillisia asiantuntijoita, tukijoita ihmisten arkielämän tilanteisiin ja ongelmiin. Tämä käsittää kyvyn käsitellä asioita ihmisten välisten suhteiden, sosiaalisten tilanteiden ja yhteiskunnan näkökulmasta käsin. Arvopohja sosiaalialalla perustuu ihmisen kunnioittamiseen ja yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen, jotka ovat perusedellytyksiä onnistuneelle ja vaikuttavuudeltaan mahdollisimman suurelle työskentelymallille. (Mäkinen ym. 2009, 64. 65.)

Työmahdollisuudet koulussa

Koulussa sosionomi (AMK) voi toimia erilaisissa kasvatus- ja ohjaustehtävissä, kuten sosiaalikirjastonhoitajana, sosiaaliohjaajana tai koulukirjastonhoitajana tehtävänänsä tuoda työympäristöön sosiaalinen näkökulma. Sosionomi voi työskennellä kouluissa, kunnasta riippuen, niin opetus-, sivistys- kuin sosiaalitoimenkin alaisena.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen sisältämä opetus suunnitellusta työskentelystä, dialogisesta vuorovaikutuksesta sekä aktiivisen yhteistyön merkityksestä, antavat hyvät lähtökohdat työskennellä lasten ja nuorten sekä heidän psykososiaalisen verkostonsa kanssa. Koulun sosiaalityötä tukevaa osaamista sosionomille (AMK) lisäävät koulutukseen kuuluva opetus lapsen fyysisestä, sosiaalisesta ja psyykkisestä kehityksestä sekä opinnot niin erityiskasvatukses-

ta, perhetyöstä kuin pedagogiikastakin. (Borgman ym. 2001, 21. Mäkinen ym. 2009, 88.)

7.2 Sosiaalityön pääpiirteet koulussa

Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen ja puuttuminen niihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ovat koulussa tehtävän sosiaalityön perustana. Oppilaiden tilanteita jäsentämällä pyritään löytämään heidän voimavarojaan ja tätä kautta etsimään myönteisiä ratkaisumalleja ongelmatilanteisiin. Oppilasta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, huomioiden niin yksilö-, perhe- kuin koulukontekstikin. Olennaisena tavoitteena on lapsen etu ja se, että hänen sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeensa huomioidaan. Erityisesti oppilaiden arjen sujuminen, toimintakyky ja vuorovaikutussuhteet ovat koulun sosiaalityön tarkastelun ja toimenpiteiden kohteena. (Sosiaaliportti 2010.)

Olennainen osa kuraattorin tai sosiaaliohjaajan työnkuvaa on oppilashuollon suunnittelu ja kehittäminen kouluyhteisössä sekä toimiminen sosiaalialan edustajana koulun moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä. Kodin ja koulun väliin yhteistyöhön osallistuminen on osa työn arkea, samoin päivittäiset konsultaatiokeskustelut henkilökunnan ja muun tukiverkoston kanssa. Mahdollisia koulun sosiaalityön toimintamalleja ovat näiden lisäksi erilaiset vanhempainillat sekä oppilaille pidettävät oppitunnit liittyen esimerkiksi ryhmäytymiseen, kouluksiin tai mielenterveyteen. (Sosiaaliportti 2010.)

Vaikka sosionomeja työskentelee koulumaailmassa vielä suhteellisen vähän, voidaan tulevaisuudessa odottaa heidän määränsä erilaisissa koulun sosiaalityötehtävissä lisääntyvän. Muutokset lasten ja heidän perheidensä elämäntavoissa ja olosuhteissa luovat uusia haasteita koulun sosiaalityön kehittämiselle ja lisäämiselle. Perherakenteiden muutokset, monikulttuurisuus, vanhempien lisääntynyt tuen tarve, tukiverkostojen oheneminen ja työelämän koventuneet vaatimukset näkyvät lasten ja heidän perheidensä arjessa lisääntyneenä tuen tarpeena (Jokela & Pruuki 2010, 8-9.) Sosionomikoulutuksen saanut työntekijä voisi reflektiivisellä työotteellaan osaltaan olla vastaamassa näihin koulumaail-

massa esiintyviin sosiaalityön tarpeisiin, tuoden mukanaan uudenlaista osaamista ja näkökulmaa perinteisesti rakentuneeseen koulumaailmaan.

7.3 Kuraattori koulun sosiaalialan edustajana

Kuraattori on koulussa omalta osaltaan tukemassa ja auttamassa oppilaiden hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Kuraattori kartoittaa ja arvioi oppilaan tilannetta kokonaisvaltaisesti, huomioiden niin yksilön, perheen kuin kouluyhteisönkin näkökulman. Kuraattorin kanssa voidaan miettiä ratkaisuja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Käsiteltäviä asioita voivat esimerkiksi olla motivaatio-ongelmat, keskittymisvaikeudet, koulunkäyntiin liittyviin pelot tai jännittäminen, kiusaaminen tai jos yhteistyö koulussa ei jostain muusta syystä suju. Myös kotiin tai muihin ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa voidaan kääntyä koulun sosiaalialan edustajan puoleen. Perheessä olevat ristiriidat, taloudelliset vaikeudet, päihteiden käyttö tai väkivalta vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja jaksamiseen myös kodin ulkopuolella, samoin vaikeudet kaverisuhteissa. Kuraattorin kanssa voidaan etsiä ratkaisuja muun muassa myös vapaa-ajan ja koulunkäynnin yhteensovittamisessa. (Sosiaaliportti 2010.)

Oppilas voi hakeutua koulukuraattorille oma-aloitteisesti tai ohjautua opettajan, terveydenhoitajan tai jonkun muun suosittamana keskustelemaan luottamuksellisesti. Myös vanhemmat voivat itse ottaa yhteyttä kuraattoriin mieltä askarruttavissa asioissa. (Ilmaristen koulu, esite. Tarvasjoen koulu, esite.)

8 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU

8.1 Lähtökohdat ja kehittämistehtävät

Lähtökohtana opinnäytetyömme toteutukseen on ollut yhteinen kiinnostuksemme vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen aloittaessa koulun. Työkokemuksemme on osoittanut tämän olevan erityisen tärkeää lapsen kasvua ja kehitystä tuettaessa. Opinnäytetyöntekijöistä toinen on toiminut koulunkäyntiavustajana ja iltapäivätoiminnan ohjaajana vuosina 1999-2008 sekä tämän lisäksi koulukuraattorina viimeiset kaksi vuotta. Toisella tekijällä taas on kahdeksan vuoden työhistoria varhaiskasvatuksessa lastenhoitajan työtehtävissä, jonka lisäksi lyhyempiä sijaisuuksia Lastensuojelun sijaishuollossa. Olemme havainneet käytännön työelämässä vanhempien kiinnostuksen koulua koskeviin asioihin jo esiopetuksen aikana ja huomanneet ajankohdan olevan erityisen otollinen koulumyönteisten ajatusten virittämiseksi.

Opinnäytetyömme tavoitteena onkin koulun ja kodin välisen yhteistyön, kasvatuskumppanuuden lisääminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Tavoituksemme on myös koulun ja esiopetuksen välisen yhteistyön edistäminen.

Lähdimme toteuttamaan työtämme toiminnallisen opinnäytetyön keinoin, jota ohjaa työelämästä lähtöisin olevat tavoitteemme. Toteuttamistavaksemme valitsimme koulunsa aloittavien lasten vanhemmille suunnatun oppaan tekemisen. Opas on tarkoitus jakaa kouluun ilmoittautumisen yhteydessä hyvissä ajoin ennen koulun alkua.

Opinnäytetyömme tehtävinä on:

- 1) Käynnistää kodin ja koulun välinen yhteistyö jo esiopetuksen aikana.
- 2) Antaa vanhemmille tukea kasvatuksessa lapsen siirtyessä kouluun.
- 3) Esiopetuksen ja koulun välisen nivelvaiheen kehittäminen.
- 4) Oppaan tekeminen koulunsa aloittavien lasten vanhemmille.

8.2 Aiheanalyysi

Tammikuussa, suuntaavien opintojemme alettua, ryhdyimme pohtimaan opinnäytetyömme aihetta. Tulevan työmme valintakriteereinä pidimme aiheen ajankohtaisuutta sekä omaa kiinnostuneisuutta sitä kohtaan. Omat työhistoriamme huomioiden selvää oli, että opinnäytetyömme tulisi liittymään varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen toimintakenttiin. Toisaalta mietinnässä oli näiden kahden toimijan välisen yhteistyön kehittäminen sekä omien kokemustemme ja tietotaitojemme hyödyntäminen. Tavoitteenamme oli myös oman asiantuntijuuden syventäminen sekä ammatillinen kasvu.

Kävimme keskusteluja muutamien kasvatusalan ammattilaisten kanssa, siitä mitkä voisivat olla mahdollisia kehittämistyötä vaativia aihepiirejä. Saimme useampiakin kiinnostavia vinkkejä, joista muutamien kohdalla teimme alustavia kartoituksia.

Idea valittuun aiheeseen syntyi kuitenkin lopulta käytännön työkentällä, uusien koulutulokkaiden kouluun ilmoittautumispäivänä. Ilmoittautumisen yhteydessä havaitsimme koulumaailman esittelyn jäävän varsin vähäiseksi, vaikka ajankohdasta tutustumiselle sekä tiedon jakamiselle olisi ollut varsin otollinen, niin lapsille kuin vanhemmillekin. Päätimme ryhtyä työstämään opasta, joka esittelisi realistisesti koulun arkea ja sen asettamia edellytyksiä koulunkäynnin onnistumiselle. Kohderyhmäksemme valikoituivat koulunsa aloittavien lasten vanhemmat. Näimme tärkeänä, että koulutyöhön tutustuminen ja siihen valmistautuminen aloitettaisiin myös kodeissa jo hyvissä ajoin ennen ensimmäisen luokan alkua.

Valitsimme siis toteuttamistavaksi toiminnallisen opinnäytetyön. Aiheemme lähtöideat olivat omiamme, mutta halusimme työmme tekemisen tueksi kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä ja ajatuksia. Saimme vahvistusta aihevalinnallemme myös tulevilta yhteistyökumppaneiltamme Ilmaristen koulusta. Työtämme tukivat niin opettajat, rehtori kuin Liedon kunnan sivistysjohtaja, sillä he kokivat sen vastaavan osaltaan Turun Seudun Opetustoimen Foorumin tuloskorttivaatimukseen, kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisestä. Keskus-

teltuamme opinnäytetyömme aiheesta myös koulun vanhempainyhdistyksen edustajien kanssa, totesimme oppaan olevan hyödyllinen ja tulevan tarpeeseen.

Valmis opas olisi Liedon kunnan hyödynnettävissä, mutta oikeudet sen muokkaamiseen ja laajempaan levittämiseen halusimme säilyttää itsellämme. Jo tässä vaiheessa ajatuksenamme oli työstää opas sellaiseen muotoon, että se palvelisi tarvittaessa myös muiden kuntien alakouluja.

	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu
Suunnittelu- vaihe	aiheen ja toteuttamis- tavan valinta, aiheanalyysi, toimintasuunni- telman laatimi- nen	seminaari 1 toteuttamisen aikataulut- taminen	seminaari 2 oppaan sisällön suunnittelua	haastattelujen aikatauluttami- nen, toiminta- suunni-telman päivittäminen	seminaari 3				toimintasuun- nitelman tarkis- taminen	seminaari 4, oppaan ulko- asun suunnitte- lu	oppaan ulko- asun suunnitte- lu
Toimijat	Liedon kunnan sivistystoimi, Ilmaristen koulu, Haarla- Pikisaaren päivähoito- yksikkö	opettajat, opponoijat, muut seminaa- riin osallistujat	opettaja, op- ponoijat	haastateltavat	opettajat, opponoijat, muut seminaa- riin osallistujat					opettajat, opponoijat	
Menetelmät	keskustelut, sähköposti- keskustelut, havainnointi	keskustelut arviointi- keskustelut	keskustelut, aineiston keruu		keskustelut, arviointikes- kustelut					valokuvaami- nen, keskuste- lut, arviointi- keskus-telut	valokuvaami- nen
Käytetyt doku- mentit	luentomateri- aalit, ajankoh- tainen media: TV, sanoma- lehdet	lehtileikkeet, aihetta käsitte- levät oppaat, kirjallisuus	kirjallisuus		kirjallisuus, aihetta käsitte- levät oppaat					aihetta käsitte- levät oppaat, lasten piirroks- et	aihetta käsitte- levät oppaat, lasten piirroks- et
Tuotetut doku- mentit	opinnäytetyön suunnitelma	opinnäytetyön suunnitelma	opinnäytetyön työstetyt tekstit, haastattelulo- make		opinnäytetyön oppaan ja raportin sisäl- lysluettelot, työstetyt tekstit					valokuvat	valokuvat
Dokumentointi- tavat	kirjaaminen opinnäytetyö- päiväkirja	kirjaaminen materiaalin arkistointi, opinnäytetyö- päiväkirja	kirjaaminen opinnäytetyö- päiväkirja	opinnäytetyö- päiväkirja	kirjaaminen, opinnäytetyö- päiväkirja					valokuvaami- nen, kirjaami- nen, opinnäyte- työpäiväkirja	valokuvaami- nen, kirjaami- nen, opinnäyte- työpäiväkirja
Toimintaympä- ristöt	Ilmaristen koulu, Haarla- Pikisaaren päivähoitoyk- sikkö	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot					Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu

Kuvio. 4. Opinnäytetyön suunnittelu vaihe (Salonen 2010.)

Yhteistyökumppanit

Pääasialliseksi yhteistyökumppaniksemme valikoitui toisen opinnäytetyön tekijän oma työpaikka, Ilmaristen koulu. Koulu sijaitsee Liedon Ilmarisissa, uusien asuntoalueiden lähituntumassa, reilun kymmenen minuutin ajomatkan päässä Turusta.

Koulun toiminnalla on pitkä historia. Opetustoiminta Ilmaristen koulurakennuksessa on alkanut jo yli viisi vuosikymmentä sitten, syksyllä 1957, opetuksen kohdentuen alakouluikäisille oppilaille. Elokuusta 2006 alkaen koulu on toiminut yhtenäiskouluna, tarjoten opintien jatkumon esiopetuksesta perusopetuksen 9. luokkaan saakka. Oppilaita Ilmaristen koulussa on tällä hetkellä hieman yli neljäsataa ja opettajia sekä muuta henkilökuntaa noin viisikymmentä. (Liedon verkkokoulu 2010.)

Opinnäytetyötämme tehdessä pääasiallisina asiantuntija-apunamme toimivat luokanopettajat Helena Dahl, Jaana Skants, Kirsti Hanttu ja Nina Pentti sekä erityisopettajat Teija Mäkipää-Nieminen, Tuija Elomaa ja Minna Peltonen. Tämän lisäksi työmme tekemistä ovat olleet tukemassa ja kannustamassa useat muut koulun henkilökuntaan kuuluvat opettajat ja avustajat, terveydenhoitaja Marjut Keskitalo, iltapäivätoiminnan ohjaaja Erja Lehto sekä vanhempainyhdistyksen edustajat, unohtamatta rehtori Pekka Teittistä.

8.3 Toimintasuunnitelma

Lähdimme laatimaan toimintasuunnitelmaa työmme toteuttamisesta jo prosessin alkuvaiheessa, heti opinnäytetyömme aiheen löydyttyä. Suunnitelmamme tavoitteena oli kirkastaa mitä, miten ja miksi olemme tekemässä sekä millä aikataululla etenemme. Pohdimme myös millä tavoin saamme molempien taidot, osaamisen ja resurssit mahdollisimman tehokkaasti hyödynnettyä.

Olennaisena osana toimintasuunnitelmaa oli opinnäytetyömme tavoitteiden selkiyttäminen ja se, miten nämä olisivat saavutettavissa. Pidimme tärkeänä, että ideat ja tavoitteet olivat harkittuja, perusteltuja ja käytännön työelämään sovel-

lettavia. Tämän vuoksi yhteistyökumppaneiden ottaminen mukaan toimintasuunnitelman laadintaan oli työmme etenemisen kannalta tärkeää.

Aikataulusuunnitelma

Aikataulusuunnitelman tarkoituksena oli auttaa saamaan käsitys opinnäytetyöprosessin realistisesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Suunnitelman avulla sovitimme omia, yhteisiä sekä yhteistyökumppaneidemme aikatauluja. Samalla saatoimme ryhdistää omaa työskentelyämme. Aikataulutuksemme perustui osaltaan opintoihimme liittyviin opinnäytetyön seminaareihin, joita sisältyi opinto-ohjelmaamme ennen prosessin valmistumista yhteensä neljä. Muita aikatauluun vaikuttavia tekijöitä olivat muun muassa koulujen loma-ajat, omat opintomme sekä käytettyjen lähdemateriaalien saanti.

Aikataulusuunnitelmaamme sisältyviä asioita olivat

- aineiston hankinta
- haastattelulomakkeen laadinta
- haastattelut
- kirjoitusprosessit, niin oppaan kuin raportinkin osalta
- tutustumiskäynnit
- koulutustilaisuudet
- valmiin opinnäytetyön palautus.

Opinnäytetyöpäiväkirja

Olemme pitäneet opinnäytetyön suunnittelun ja tekemisen apuna opinnäytetyöpäiväkirjaa. Teimme kumpikin tahoillamme omia merkintöjä kalentereihimme, joita sitten päivitimme yhteisesti päiväkirjan sivuille. Koska tuotoksemme toteutus sijoittui pitkälle aikajaksolle, laadimme muistiinpanoja myös muistimme tueksi. Kirjasimme talteen ideoita, hyviä lähteitä, teoksia, julkaisuja, saamiamme vinkkejä, yhteistyökumppaneidemme ajatuksia, omia tavoitteita sekä aikatauluja

koko prosessin ajan. Koemme, että opinnäytetyöpäiväkirjan tehtävänä on ollut myös auttaa meitä hahmottamaan mitä ja miten olemme tekemässä sekä mistä syystä teemme tiettyjä valintoja.

Päiväkirja on ollut ainoastaan meidän kahden opinnäytetyöntekijän käytössä. Siihen on kerääntynyt paljon tietoa ja ajatuksia työmme aihetta koskevista asioista. Jokainen tiedon jyvä on koettu tärkeäksi ja kirjaamisen arvoiseksi. Opinnäytetyöpäiväkirja onkin ollut osaltaan tukemassa oppimistamme. Siksi olemme käyttäneet sitä myös oman oppimisen reflektoinnin apuna.

9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

9.1 Tiedon ja materiaalin kerääminen

Opinnäytetyön tekemisen alkuvaiheessa perehdyimme aiheitamme koskevaan taustakirjallisuuteen. Tarvitsimme taustatietoa sekä tuotoksen sisällön laatimiseen että raportin teoriaosuuden hahmottelemiseen. Selvitimme miten kouluun siirtymisen nivelvaihetta, kodin ja koulun sekä esiopetuksen ja perusopetuksen välistä yhteistyötä oli jo aiemmin käsitelty. Tutustuimme aiheita käsitteleviin opinnäytetöihin, kirjallisuuteen, mediassa käytyihin keskusteluihin sekä erilaisiin aiheita sisältäviin julkaisuihin. Tämän lisäksi osallistuimme muutamille luennoille, joiden asiasisällöt koskettivat opinnäytetyömme teemaa. Keskeisenä tiedon hankinnan osana ovat olleet lukuisat keskustelut sekä kymmenkunta ennalta suunniteltua haastattelua.

Koska aiheita käsittelevää taustamateriaalia oli runsaasti saatavilla, korostui lähdekritiikin tärkeys. Opinnäytetyössä käyttämämme lähteet tulivat olla luotettavia ja ajankohtaisia. Arvioimme niitä tunnettavuuden, laadun, soveltuvuuden sekä julkaisuvuoden perusteella. Halusimme myös, että valitsemamme lähteet palvelevat mahdollisimman hyvin juuri meidän työmme toteuttamista.

9.2 Aineiston hankinta

Alkukeväältä 2010 laadimme puolistrukturoidun haastattelulomakkeen, jonka avulla lähdimme hankkimaan tarvitsemaamme aineistoa. Haastattelimme huhtikuussa kymmentä kasvatusalan ammattilaista, jotka toimivat eri työtehtävissä Ilmaristen koulussa. Käyttämämme asiantuntijat olivat luokanopettajia, erityisopettajia, terveydenhoitaja, iltapäivätoiminnanohjaaja sekä koulun rehtori.

Halusimme saada kasvatusalan ammattilaisten omat näkökulmat mahdollisimman tehokkaasti esille, joten päädyimme toteuttamaan aineiston hankinnan yksilohaastatteluina. Sovimme haastattelujen ajankohdista etukäteen, varasimme niitä varten riittävästi aikaa sekä sopivan paikan. Otimme mukaan tarvittavat

muistiinpanovälineet ja huolehdimme, että haastattelutilanteet etenivät rauhallisesti.

Jatkoimme haastattelujen pitämistä, kunnes koimme saturaation saavutetuksi. Emme analysoineet haastatteluja kvantitatiivisin tai kvalitatiivisin tutkimusottein, vaan loimme niiden pohjalta suunnan työllemme ja käsityksellemme siitä millainen opas mielestämme vanhempia parhaiten palvelisi.

Pääasiallisten yhteistyökumppaneidemme lisäksi olemme saaneet asiantuntija-apua aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattoreilta, koulupsykologilta sekä esiopetuksessa työskenteleviltä kasvatusalan ammattilaisilta. Myös vanhempien konsultaatio vapaissa keskustelutilanteissa antoi arvokasta tietoa siitä, millälaiset asiat heitä askarruttaa esi- ja perusopetuksen nivelvaiheessa. Näiden lisäksi omat työhistoriamme esi- ja perusopetuksen työkentillä, loivat pohjaa ajatuksellemme siitä millaista opasta haluamme vanhemmille tarjota ja mitkä asiat itse näemme merkityksellisinä produktimme sisällössä.

	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu
Tiedon hankinta ja opinnäytetyön toteuttaminen	ajankoh- taisiin aihe- siin ja kirjal- lisuu-teen perehtymi- nen, internetin hyödyntä- minen	seminaari 1 kirjallisuuteen perehtyminen, internetin hyödyntäminen	seminaari 2, erityislastentar- hanopettajan luento, kirjallisu- teen perehtymi- nen, internetin hyödyntäminen	Verkostodialogiset menetelmät- luentosarja, haas- tattelut, kirjallisu- teen perehtyminen internetin hyödyn- täminen,	seminaari 3, kirjallisuuteen perehtyminen, haastattelut, internetin hyödyntäminen	Verkostodialogiset menetelmät- luentosarja, kirjal- lisuuteen pereh- tyminen, internetin hyödyntäminen		kirjallisuuteen perehtyminen, internetin hyödyntäminen	kirjallisuuteen perehtyminen, internetin hyödyntäminen	seminaari 4, kirjal- lisuuteen perehty- minen, internetin hyödyntäminen, oppaan arviointia	kirjallisuus, internet
Toimijat	Liedon kunnan sivistystoimi, Ilmaristen koulu, Haar- la- Pikisaaren päivähoito- yksikkö	opettajat, opponoijat, muut seminaa- riin osallistujat	luennoitsija, luen- toon osallistujat, opettaja, opponoi- jat	luennoitsija perhe- terapeutti, stt Pekka Holm, luentoon osallistu- jat, haastateltavat	opettajat, opponoijat, muut seminaa- riin osallistujat, haastateltavat	luennoitsija perhe- terapeutti, stt Pekka Holm, luentoon osallistu- jat		Ilmaristen koulu	Ilmaristen koulu	opettajat, opponoi- jat, Ilmaristen koulu	Ilmaristen koulu
Menetelmät ja tekeminen	keskustelut, sähköposti- keskustelut, havainnointi, oppaan tekeminen, raportin työstäminen	keskustelut, arviointi- keskustelut, oppaan teke- minen, raportin työstäminen	keskustelut, op- paan tekeminen	puolistrukturoitu haastattelu, avoi- met keskustelut	keskustelut, arviointikes- kustelut, haas- tattelut, op- paan tekemi- nen, raportin työstäminen			havainnointi	oppaan teke- minen, raportin työstäminen	keskustelut, arvi- ointikeskustelut, oppaan tekeminen, raportin työstämi- nen	sähkö- postikes- kustelut, oppaan tekeminen, raportin työstäminen

	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marras- kuu
Käytetyt dokumentit	luentomateriaalit, ajankohtainen media: TV, sanomalehdet, internet	lehtileikkeet, aihetta käsittelevät oppaat, kirjallisuus, internet	kirjallisuus, luentomateriaali internet,	luentomateriaali, haastattelulomake, kirjallisuus internet	kirjallisuus, aihetta käsittelevät oppaat, kirjallisuus, haastattelulomake, internet	luentomateriaali, kirjallisuus, internet		kirjallisuus, ajankohtainen media, internet	kirjallisuus, ajankohtainen media internet	kirjallisuus, aihetta käsittelevät oppaat, internet	kirjallisuus, internet
Tuotetut dokumentit	opinnäytetyön suunnitelma	opinnäytetyön suunnitelma	luentomuistiinpanot, opinnäytetyön työstetyt tekstit	luentomuistiinpanot, haastatteluaineisto	opinnäytetyön kehittämishankkeen ja raportin sisällysluettelo, työstetyt tekstit, haastatteluaineistot	luento-muistiinpanot					
Dokumentoitavat	kirjaaminen opinnäytetyöpäiväkirja	kirjaaminen materiaalin arkistointi, opinnäytetyöpäiväkirja	kirjaaminen opinnäytetyöpäiväkirja	kirjaaminen, haastattelujen kirjaaminen, opinnäytetyöpäiväkirja	kirjaaminen, opinnäytetyöpäiväkirja	kirjaaminen		kirjaaminen	kirjaaminen	valokuvaaminen, kirjaaminen, opinnäytetyöpäiväkirja	
Toimintaympäristöt	Ilmaristen koulu, Haarla-Pikisaaren päivähoitoyksikkö	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu, kirjastot					Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu	Turku AMK, (Ruiskatu), Ilmaristen koulu

Kuvio 5. Opinnäytetyön tiedonhankinta ja toteuttaminen (Salonen 2010.)

Kirjoittamisprosessi

Kirjoitusprosessimme käynnistyi heti aiheenvalinnan jälkeen muistiinpanojen ja ajatuskarttojen hahmottelemisella. Alussa tekstit olivatkin siis luonnoksia, kuten suunnitelmia, sisällysluetteloita ja johtoajatuksia aiheesta. Opinnäytetyömme sisältö on edennyt tiedon hankinnan, saamamme palautteen ja omien näkemystemme muokkaantuessa ja kehittyessä jatkuvasti. Kirjoitusprosessimme tavoitteena on ollut aikaansaada johdonmukaisesti etenevä opinnäytetyö, joka on osaltaan kuvaamassa tietotaitojamme, osoittamassa kypsymistämme sosionomeiksi (AMK) ja palvelemissa käytännön työelämää.

Koska opinnäytetyömme koostuu kahdesta osasta, raportista ja oppaasta, oli kirjoittamisprosessilla omat haasteensa. Tekstejä työstäessämme jouduimme huomioimaan osioiden tekstuaaliset vaatimuserot. Raporttimme perustuu aihetta käsittelevään teoriaan ja prosessin kuvaukseen, kun taas oppaamme on suunniteltu palvelemaan valittua kohderyhmää, koulutulokkaiden vanhempia. Halusimme aikaansaada oppaan, joka käsittelisi kouluun siirtymiseen liittyviä asioita konkreettisesti, lapsilähtöisesti ja jonka teksti olisi jokaiselle vanhemmalle selkeää ja johdonmukaista. Erot ja edellytykset jo siis raportin ja oppaan tekstityyleissä ovat merkittävät. Tämä oli seikka, joka meidän tuli muistaa koko kirjoitusprosessin ajan.

Yhteinen päätöksemme oli, että keskittyisimme kirjoitusprosessimme aluksi työstämään opastamme, jonka sisältö ohjasi pitkälti myös raporttimme tekstiä. Varsinaiseen opinnäytetyöraportin laadintaan ryhdyimme tutkimuksen teon ja oppaan sisällön ollessa jo hyvässä vauhdissa.

Oman haasteensa kirjoittamiseen toi myös opinnäytetyön kaksi tekijää. Miten yhdistää kahden kirjoittajan näkemykset, toiveet ja kirjoitustyyli niin, että lopputulos olisi selkeä ja kumpaakin tekijää miellyttävä? Tuotimme molemmat paljon tekstiä itsenäisesti tahoillamme, mutta kokosimme niitä säännöllisesti yhteen, muodostaaksemme käsityksen jo valmiiksi tuotetusta materiaalistamme, sekä yhdistääksemme kirjoittamamme tekstit ehyeksi kokonaisuudeksi.

Opinnäytetyön tekemisen eri vaiheissa luetuimme tekstiämme muutamilla yhteistyökumppaneillamme, välttääksemme sokeutumisen omalle kirjoituksellemme ja saadaksemme esille muiden näkemyksiä. Saamamme palautteen pohjalta teimme korjauksia, lisäyksiä ja muutoksia. Myös opintoihin liittyvät seminaarit ja opinnäytetyöpäiväkirjan pitäminen auttoivat tarkastelemaan työtä eri näkökulmista ja reflektoimaan tekemistämme. Näin tekstiä ja asiasisältöjä muokattiin vähitellen prosessin edetessä kohti valmista opinnäytetyötä.

Kuvio 3. Kirjoittamisprosessiin vaikuttavia tekijöitä (Vilka & Airaksinen 2003, 65-70)

10 MATKALLA KOULUUN -OPAS KOULUTULOKKAI- DEN VANHEMMILLE

10.1 Oppaan esittely ja käyttötarkoitus

Olemme tehneet opinnäytetyömme osana tuotoksen: Matkalla kouluun . opas koulutulokkaiden vanhemmille. Oppaamme tarkoituksena on antaa kohderyhmälleen tietoa koulunkäyntiin liittyvistä käytännön asioista sekä olla osaltaan kehittämässä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Opas sisältää seuraavia käytännönläheisiä lukuja aiheista:

Perusopetus, joka sisältää tietoa perusopetuslaista, oppivelvollisuudesta sekä koulun toimintaa ohjaavasta opetussuunnitelmasta.

Koulu alkaa **Ä** **käännekohta lapsen elämässä** kertoo lapsen kehityksestä ja kasvusta sekä koulun asettamista edellytyksistä onnistuneelle koulunkäynnille. Luvussa kuvaamme myös vanhempien tuen merkitystä lapsen kasvussa ja kehityksessä.

Arjen pelisäännöt tarkoituksena on tukea vanhempia määrätietoisessa ja johdonmukaisessa kasvatuksessa sekä helpottaa sujuvan arjen rakentumista.

Terveellinen ravitsemus kannustaa monipuolisen ja säännöllisen ruokailutottumuksen luomiseen. Samalla se muistuttaa perheen yhteisten ruokailuhetkien merkityksestä.

Koululaisen unen tarve muistuttaa riittävän levon ja säännöllisten päivärutiinien tärkeydestä.

Liikuntaa ja leikkiä luvussa kannustamme perheitä yhteisiin arjen aktiivisiin toimintoihin.

Yhteistä aikaa herättelee vanhempia pohtimaan omia arjen valintojansa ajankäytön suhteen.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö ja sen merkitys korostuu kasvatuskumppanuutta käsittelevässä luvussa.

Lapsen tukiverkosto koulussa avaa koulussa toimivien kasvatustilan ammattilaisten työnkuvaa sekä oppilashuollon tavoitteita.

Aamu- ja iltapäivätoiminta osio kertoo vaihtoehtosta pienen koululaisen yksinololle ja valvomattomalle vapaa-ajan käytölle.

KiVa Koulu esittelee valtakunnallista koulukiusaamisen ehkäisyyn ja vähentämiseen kehitettyä menetelmää.

Opas tulee Liedon Ilmaristen koulun käyttöön. Se jaetaan koteihin keväällä 2011 lasten kouluun ilmoittautumisten yhteydessä. Pidämme ajankohtaa tiedon jakamisen kannalta otollisena, koska tässä vaiheessa sekä lapsi että vanhemmat odottavat tavallisesti koulutyön alkamista ja ovat hyvin kiinnostuneita aiheita koskevista asioista. Painopaikan valinnasta ja painetun oppaan kustannuksista vastaa Ilmaristen koulu. Tuotos on myös jakopäivästä lähtien luettavissa verkkoversiona koulun internet sivuilta.

Kuva 1. Matkalla kouluun

10.2 Oppaan arviointi

Käyttämämme teorian tieto tukee hyvin oppaamme sisältöä. Produktistamme tuli käytännönläheinen sekä helppolukuinen. Tuotoksessa on tekstin sisältöä tukevia valokuvia sekä Ilmaristen koulun 1-2-luokkalaisten piirroksia. Lopullista ulkoasua työstetään vielä yhteistyökumppaneidemme toiveiden mukaiseen muotoon.

Tuotoksen vaikutuksia ja sille asettamiemme tavoitteiden toteutumisia emme vielä voi arvioida, koska produkti tulee jakoon vasta keväällä 2011. Yhteistyökumppaneilta saamamme palaute on jo kuitenkin ollut positiivista ja kannustavaa. Myös kiinnostus lähikuntien kouluissa on herännyt tämän syksyn aikana. Voimme todeta, että oppaasta tuli odotustemme mukainen ja uskomme sen palvelevan valittua kohderyhmää, koulutulokkaiden vanhempia.

11 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe käsittelee lapsen koulun aloittamista ja asioita, jotka ovat vaikuttamassa onnistuneeseen koulunkäyntiin. Omat työhistoriamme ja kokemuksemme esi- ja perusopetuksen työkentiltä ovat olleet osaltaan ohjaamassa opinnäytetyömme aiheen valintaa sekä työprosessin etenemistä. Työmme tavoitteena on ollut kodin ja koulun välisen kasvatuskumppanuuden vahvistaminen, vanhemmuuden tukeminen sekä nivelvaiheen pehmentäminen lapsen siirtyessä perusopetukseen. Nämä asiat ovat olleet ajankohtaisia myös valtakunnallisissa keskusteluissa.

Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä ja haastava prosessi. Sen toteuttaminen toiminnallisoin keinoin palveli aiheemme käsittelyä parhaalla mahdollisella tavalla. Työmme tavoitteiden toteuttamiseksi tuotimme produktin, Matkalla kouluun . opas koulutulokkaiden vanhemmille, yhteistyössä Ilmaristen koulun kasvatushenkilöstön kanssa. Saimme alusta pitäen kannustusta työmme tekemiseen, sillä myös käytännön työelämässä koettiin oppaan tulevan tarpeeseen. Tuotoksemme tulevaa jakeluaikakohtaa, kouluun ilmoittautumispäivää, pidettiin myös onnistuneena valintana.

Koska meitä oli kaksi opinnäytetyöntekijää, loi se omat haasteensa työn tekemiselle. Yhteisten aikataulujen, tavoitteiden, näkemysten ja kirjoitustyylien yhteensovittaminen oli aika-ajoin problemaattista. Hyvä yhteishenki ja halu edistää työn tekemistä auttoivat selviytymään haastavien tilanteiden ylitse. Koimme kuitenkin suurimmaksi osaksi yhteistyön tekemisen sujuvaksi ja antoisaksi. Oman toiminnan reflektointi työparin kautta vahvisti omaa ammatillista kasvua ja uuden oppimista. Myös työn tekemisen arviointi oli vertaistuen avulla helppoa.

Vaikka oppaamme on tehty koulunsa aloittavien lasten vanhemmille, ajatuksenamme on ollut tarjota sitä myös esiopetuksessa työskentelevien henkilöiden käyttöön. Toivomme, että tuotos voisi olla kannustamassa esiopetuksessa työskenteleviä tarkastelemaan omassa kasvatustehtävässään niitä kouluvalmiustaitoja, joita haastattelemamme perusopetuksen ammattilaiset pitävät tärkeinä. Toisena ajatuksena on oppaan kautta yhteistyön ja vuoropuhelun avaaminen

esi- ja perusopetuksen henkilöstön välille, riippumatta tahojen hallinnollisista tekijöistä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme useasti pohtineet sosionomin (AMK) koulutuksen antamia mahdollisuuksia työskennellä kouluympäristössä erilaisissa tehtävissä. Tällä hetkellä sosionomeja työskentelee kouluissa muun muassa koulukuraattorin ja sosiaaliohjaajan ammattinimikkeillä. Ideamme on, että yhtenä uutena koulumaailman asiantuntijana voisi työskennellä nivelvaiheen koordinaattori, jolla tulisi olla sosionomin (AMK) tutkinto. Toimenkuvaan kuuluisi yhteistyö nivelvaiheissa oppilaiden, vanhempien sekä esiopetus- ja koulumaailmassa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Tavoitteena olisi tehdä siirtymävaiheista mahdollisimman jouhevia ja koululaisen kasvua ja kehitystä edistäviä. Koordinaattorin työtehtävien suunnittelu ja toimenkuvan luominen, voisi olla kehittämisen arvoinen aihe.

Yhteiskunnassa ja perherakenteissa tapahtuneet muutokset sekä työelämän koventuneet vaatimukset vaikuttavat perheiden elämään ja sitä kautta myös lasten hyvinvointiin. Elämme kiireen keskellä, aikataulutetussa maailmassa, joka asettaa yhä suurempia paineita selviytyä kaikista meille asetetuista vaatimuksista ja velvollisuuksista. Nämä ovat asioita, joita olemme myös itse vanhempiina kohdanneet. Joudumme päivittäin tilanteisiin, joissa joudumme laittamaan asioita tärkeysjärjestykseen. Olemme halunneet opinnäytetyömme oppaan avulla herätellä ajatuksia lastemme ainutlaatuisuudesta, arvokkuudesta ja muistuttaa, että tärkeintä mitä voimme lapsillemme tarjota on aika ja rakkaus.

LÄHTEET

Borgman, M., Dal Maso, R., Hakonen, S., Honkakoski, A. & Lyhty, T. 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston loppuraportti. Rovaniemi: Pohjolan painotuote Oy.

Dahl Helena. Luokanopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 13.5.2010.

Elomaa Tuija. Erityisopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 13.4.2010.

Erityisopetuksen kehittämissuunnitelma 2005-2010, Liedon kunta. Liedon koulutuslautakunta ehdotus 26.1.2005 G:tieto/Sivistys/Koulutus/Erityisopetus/Erit.työr/suunnitelma

Hanttu Kirsti. Luokanopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 11.5.2010.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2000. Kun huoli herää - Varhainen puuttuminen kouluissa. Jyväskylä: PS-Kustannus, Opetus 2000, WS Bookwell oy Juva 2007.

Jokela, E. & Pruuki, H. 2010. Jo iso, vielä pieni. Helsinki: LK- kirjat/ Lasten Keskus Oy.

Jyväskylän Yliopiston, Koulutuksen tutkimuslaitos 2004. Miten tuen lastani koulutiellä? Viitattu 1.9.2010 www.peda.net > Verkkoeräjäien etusivu > Koulun aloitus > Miten tuen lastani koulutiellä?

Keskitalo Marjut. Terveystenhoitaja, Liedon kunta. Liedossa 13.4.2010.

Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä: Gummerus.

KiVa Koulu 2010. Viitattu 10.8.2010 www.kivakoulu.fi

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liedon verkkokoulu, 2010. Viitattu 16.10.2010 www.edu.lieto.fi > koulut > Ilmarinen

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2007. Esikoululaisesta koululaiseksi. Joensuu: PunaMusta

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2010a. Helli ja hoivaa pientä koululaista. Tampere: Hämeen Kirjapaino Oy.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010b. Koululaisen uni. Viitattu 1.9.2010 www.mll.fi > Vanhempainnetti > Tietokulma > Uni ja ravitsemus > Uni > Koululainen

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mäkipää-Nieminen Teija. Erityisopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 13.4.2010.

Nuori Suomi ry 2010. Lasten liikunta. Viitattu 20.8.2010 www.nuorisuomi.fi > Lasten liikunta > Vanhemmille

Opetusalan Ammattijärjestö, OAJ & Lastentarhanopettajaliitto. Kohti varhaiskasvatuksen ja opetustoimen yhteistä hallintoa . selvitys päivähoiton hallinnonalan muutoksesta. 2006. Hyvin-kää: T-Print.

Opetushallitus. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2004. 2004. Helsinki: Ope-tushallitus.

Opetushallitus. Laatusuhteiden ja koulun väliseen yhteistyöhön. 2007. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2010. Opetussuunnitelma ja tuntijako. Viitattu 26.8.2010 www.oph.fi > Koulutus ja tutkimus > Perusopetus > Opetussuunnitelma ja tuntijako

Opetushallitus 2010. Oppivelvollisuus ja koulupaikka. Viitattu 26.8.2010 www.oph.fi > Koulutus ja tutkimus > Perusopetus > Oppivelvollisuus ja koulupaikka

Opetusministeriö 2010. Perusopetuksen laatuvaatimukset. Opetusministeriön julkaisuja 2010:6

Pentti Nina. Luokanopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 11.5.2010.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Pärnä, K. 2008. Moniammatillisen yhteistyön käsitteellinen jäsentäminen. Sosiologisia keskus-te-luja . luentosarja 11.3.2008.

Sainio, M; Kaukiainen, A., Willför-Nyman, u; Annevirta, T;Pöyhönen, V & Salmivalli, C. 2009. KiVa Koulu: Opettajan opas yläkoululle. Helsinki: Opetusministeriö.

Salonen Kari. Yliopettaja, Turun ammattikorkeakoulu. Turussa seminaari 12.10.2004.

Seikkula, J. & Arnkil, T. 2004. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.

Sihvola, S. 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Jyväskylä: Gummerus.

Skants Jaana. Luokanopettaja, Ilmaristen koulu. Liedossa 13.5.2010.

Sosiaaliportti 2010. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 25.8.2010 www.sosiaaliportti.fi > Lasten-suojelun käsikirja> Ajankohtaista > Käsikirjan tiedotteet

Sosiaaliportti, 2010. Viitattu: 6.8.2010 www.sosiaaliportti.fi > lastensuojelukäsikirja >työproses-si> ehkäisevä lastensuojelu >toimintamuotoja >oppilashuolto ja koulun sosiaalityö

Stakes 2009. Lait ja linjaukset. Viitattu 20.8.2010 <http://varttua.stakes.fi> > Lait ja linjaukset > Lastenpäivähoitoa ja esiopetustakoskevat lait > Päivähoidon ja esiopetuksen keskeisimmät lait > Perusopetuslaki

Teittinen Pekka. Rehtori, Ilmaristen koulu. Liedossa 4.11.2010.

Terveystieteiden tutkimuskeskus 2010. Viitattu: 2.11.2010 www.thl.fi > Aiheet > Lapset, nuoret ja perheet > Varhaiskasvatus > Kasvunkumppanit- verkkopalvelu lasten hyvinvointia vahvistamas-sa > Oikopolkuja> Kasvatuskumppanuus

Tokola Ritva, 2003. Valtiotieteen kandidaatti, psykologi. Viitattu 16.10.2010 <http://personal.inet.fi/taide/hilkkapulli/koulu.html>

Turun Seudun Opetustoimen Foorumi. 2005. Turun seudun perusopetuksen strategia 2006. 2010.

Vilkka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Matkalla kouluun- näkemystä kasvatustieteen ammattilaisilta

Haastateltava henkilö: _____

Ammatti: _____

Paikka: _____

Aika: _____

1. Kerro omasta työkuvastasi kouluyhteisössä
2. Miten kasvatustieteen näkyminen näkyy työssäsi?
3. Tulisi kasvatustieteen lisätä? Miksi?
4. Mihin vanhempien tulisi kiinnittää huomiota, kun lapsi aloittaa koulun?
5. Muuta?

MATKALLA KOULUUN

- opas koulutulokkaiden vanhemmille

HYVÄT VANHEMMAT

Koulun aloittaminen on suuri askel lapsen elämässä ja sen vaikutukset näkyvät myös koko perheen arjessa. Tulevat muutokset ovat jännittäviä ja siksi pieni koululainen tarvitseekin rinnalleen turvallisen ja kannustavan vanhemman.

Tähän oppaaseen on koottu kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä asioista, joihin perheessä on hyvä kiinnittää huomiota jo ennen koulun aloittamista. Lisäksi oppaassa on tärkeää tietoa koulumaailmaan liittyvistä asioista.

*+Tärkeintä, mitä vanhempina voimme lapsellemme
tarjota, on aika ja rakkaus.+*

Mukavia lukuhetkiä!

Terveisin Janina Lampinen ja Satu Bly

PERUSOPETUS

Perusopetuslaki

Perusopetuslaki sisältää säännökset oppivelvollisuudesta sekä kunnan velvollisuudesta järjestää maksutonta perusopetusta oppivelvollisuusikäisille asukkailleen.

Oppivelvollisuus

Vakituisesti Suomessa asuvilla lapsilla on lakiin perustuva oppivelvollisuus. Sillä tarkoitetaan velvollisuutta hankkia perusopetuslaissa ja opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen oppimäärä. Oppivelvollisuus alkaa yleensä sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun oppimäärä on suoritettu tai kymmenen vuoden kuluttua oppivelvollisuuden aloittamisesta.

Kunnalla on velvollisuus järjestää perusopetusta kaikille sen alueella asuville oppivelvollisille. Asuinkunta osoittaa koulupaikan niin sanotusta lähikoulusta, joka ei ole välttämättä tulevaa oppilasta lähinnä oleva koulu. Oppilas voi pyrkiä myös muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun, mutta hänellä ei ole subjektiivista oikeutta päästä haluamaansa oppilaitokseen.

Opetussuunnitelma

Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Suunnitelmassa tulee huomioida kunnan lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset. Opetussuunnitelma sisältää perusopetuksen kasvatus- ja opetustyön tavoitteet ja sisällöt sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Jokaisella opetuksen järjestäjällä on vastuu suunnitelman tekemisestä ja kehittämisestä. Opettajien tulee omassa opetuksessaan noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa.

KOULU ALKAA E

KÄÄNNEKOHTA LAPSEN ELÄMÄSSÄ

Matkalla koululaiseksi

Koulun aloittamisen aikoihin lapsen kasvussa ja kehityksessä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Tiedonhalu, oma-aloitteisuus ja uteliaisuus lisääntyvät ja uusien asioiden oppiminen koetaan usein mielekkääksi. Lapsi siirtyy vähitellen mielikuvituksen ja leikin maailmasta kohti käsitteellisen ajattelun ja oppimisen vai-

hetta, jolloin muun muassa lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen alkavat kiinnostaa. Täytynee muistaa, että leikki on kuitenkin vielä tässäkin vaiheessa tärkeä osa lapsen elämää.

Koulun aloittaminen

Koulun aloittaminen on jokaiselle tulevalle oppilaalle jännittävä elämänmuutos. Lapsi on siirtymässä uudenlaiseen oppimisympäristöön, jossa useimmat arkiset asiat ovat hänen itsensä huolehdittavina. Koululaisella alkaa olla yhä enemmän muistettavaa, kuten kellonajat, aamutoimet, koululaukun pakkaaminen, läksyt, vaatetus sekä koulumatka. Kaikkia asioita ei voi eikä tarvitsekaan muistaa heti, mutta opettelu on nyt alkanut vanhemman avulla.

- ❖ **Asioita, joita kannattaa harjoitella jo ennen koulun alkua:**
- ❖ **Omista perustarpeista huolehtiminen: wc-käynnit, käsien pesu, pukeminen, riisuminen, ruokaileminen jne.**
- ❖ **Taito toimia ryhmän jäsenen: muiden huomioiminen, oman vuoron odottaminen, paikallaan istuminen, työrauhan antaminen muille ryhmän jäsenille sekä kyky sietää pieniä pettymyksiä**
- ❖ **Keskittyminen ja kuunteleminen**
- ❖ **Vastuunottaminen, aikataulujen noudattaminen, läksyistä ja koulutarvikkeista huolehtiminen**

Lapsi itsenäistyy vanhemman tuella

Koulun aloittaminen merkitsee lapselle elinpiirin laajenemista sekä siirtymistä vähitellen kohti itsenäisempää ja vastuullisempaa elämää. Lapsesta ei ole kui-

tenkaan vielä pitkään aikaan tulossa aikuista, vaan vanhemmilta saatu tuki ja huolenpito ovat edelleen erityisen tärkeitä.

Uusi elämänvaihe on jännittävä ja tuo mukanaan monia haasteita; sääntöjä, aikatauluja, rooleja ja tapoja. Näiden opetteluun lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen sekä rauhallisen kasvuympäristön. Koska pieni koululainen joutuu hakemaan paikkaansa uudessa oppimisympäristössä, on hyvä keskustella siihen liittyvistä asioista. Mikäli esiin nousee pelkoja, on niitä käsiteltävä yhdessä lapsen kanssa. Kouluun, opettajaan, koulumatkaan ja uusiin koulutovereihin tutustuminen saattaa lievittää pelkoa. Pieni jännitys kuuluu uusien asioiden kohtaamiseen ja opetteluun.

Kannustava kasvatus

Kasvatus on arkista vuorovaikutusta; keskustelua, jakamista ja toinen toistemme kuulemistä. Kuunteleminen on erityisen tärkeä taito, joka vaatii aikaa ja keskittymistä. Kuuleminen on myös suhde toiseen ihmiseen, joka vaatii eläytymistä ja läsnäoloa. Siinä asetutaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, puhetta ja ajatuksia.

Vanhempi, joka kuuntelee tarkkaavaisesti ja keskittyneesti lapsensa kertomuksia sekä äänensävyjä, voi oppia tunnistamaan hänen tunteitaan ja tarpeitaan helpommin. Pienetkin viestit voivat olla hyvin merkityksellisiä. Mitä enemmän vanhemmat kuuntelevat lastaan, sitä paremmin hän myös itse oppii tätä arvokasta taitoa. Kuuntelun avulla lapsi oppii tiedostamaan myös omia kykyjään.

Vanhemman tulee kannustaa lastaan. Kehuminen kasvattaa itseluottamusta ja onkin paikallaan uusien asioiden onnistuessa. Epäonnistumiset ovat väistämättömiä ja myös niihin lapsi tarvitsee vanhemman rinnalleen vakuuttamaan, ettei kaikkea voi heti osata. Kiireetön läsnäolo ja kiinnostuksen osoittaminen viestittävät lapselle hänen tärkeydestään ja arvokkuudestaan. On hyvä muistaa, että koululaisella on oikeus olla vielä lapsi.

Kasvatuksen arvot ja asenteet

Arvot ja asenteet muovautuvat ihmissuhteissa. Lapsi oppii arvostamaan asioita, jotka ovat merkityksellisiä hänen vanhemmilleen. Motivaatio koulunkäyntiä kohtaan kasvaa, kun lasta autetaan ja kannustetaan koulutyössä.

- ❖ **Koulunkäynnin onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä:**
- ❖ **Vanhempien myönteinen asennoituminen koulua kohtaan**
- ❖ **Vanhempien antama tuki lapselle**
- ❖ **Ennakkoasenteista ja odotuksista keskusteleminen yhdessä lapsen kanssa**
- ❖ **Lapsen ensimmäiset koulukokemukset**

Pohtikaa yhdessä lapsen kanssa koulunkäyntiin liittyviä asioista:

- ❖ **Jännittääkö koulun aloittaminen, miksi?**
- ❖ **Pelottaako jokin kouluun liittyvä asia, mikä?**
- ❖ **Lapsen ajatuksia uusista opettajista ja koulukavereista.**
- ❖ **Toiveita ja odotuksia koulunkäynnin suhteen.**

ARJEN PELISÄÄNNÖT

Koululaisen arki koostuu pienistä asioista, joihin on hyvä kiinnittää huomiota jo ennen koulun aloittamista. Yhteisesti sovitut säännöt auttavat arjen hallintaa ja luovat turvallisuuden tunnetta tulevan koululaisen elämään. Vanhempien määrätietoisuus ja johdonmukaisuus ovat kasvatuksen ja arjen pelisääntöjen avainsanoja.

- ❖ Hyviä eväitä koulutielle ovat:
- ❖ Riittävä uni
- ❖ Säännöllinen ruokailu ja monipuolinen ravinto
- ❖ Sopivasti liikuntaa ja ulkoilua
- ❖ Perheen yhteinen aika
- ❖ Yhteisesti sovitut säännöt
- ❖ Vanhemman kiireetön läsnäolo ja lämmin syli

Edellä mainittuja asioita silmällä pitäen voitte laatia yhdessä lapsenne kanssa kirjallisen muistilistan arkisista puuhista. Apuna voitte käyttää seuraavaa **Meidän perheessä sovittua** muistilistaa.

Meidän perheessä sovittua:

- ❖ Läksyjen teko
- ❖ Koulumatkat
- ❖ Kaverit ja kotiintuloaika
- ❖ Milloin syödään
- ❖ Harrastukset/ kerhot
- ❖ Tehtävät/ vastuut kotona
- ❖ Kenelle voin soittaa, jos sattuu jotakin
- ❖ Nukkumaanmeno
- ❖ Television katselu, tietokoneen ja puhelimen käyttö sekä pelien pelaaminen
- ❖ Muita yhteisesti sovittuja asioita (esimerkiksi: viikkoraha, karkkipäivä ym.)

TERVEELLINEN RAVITSEMUS

Lapsi tarvitsee monipuolista ruokaa kasvaakseen ja kehittyäkseen. Päivän ruuat jaetaan aamupalalle, lounaalle, välipalalle, päivälliselle sekä iltapalalle . koululainen syö siis viisi ateriaa päivässä. Säännöllinen ruokailu auttaa jaksamisessa ja oppimisessa. Se on myös hyvä tapa välttää turhaa napostelua ja näin ollen ylimääräistä painonnousua ja hampaiden reikiintymistä.

Lasta tulee kannustaa terveellisiin ruokailutottumuksiin sekä rohkaista uusien makujen maistamisessa. Vanhempien oma suhtautuminen erilaisiin ruokiin heijastuu myös lapsen asenteisiin, siksi aikuisten myönteinen asennoituminen onkin tärkeänä pohjana monipuolisen ruokavalion toteutumiselle. ´

Ravitseva ateria on helppo koota lautasmallin avulla ja sitä kannattaa harjoitella kotona. Puolet lautasesta täytetään salaattilla tai kasviksilla, neljännes perunalla, pastalla tai riisillä ja loppu neljännes lihalla, broilerilla tai kalalla. Ruoka-annoksen lisäksi terveellisen aterian yhteyteen kuuluu lasillinen maitoa tai pii-mää sekä margariinilla voideltu leipäviipale.

On hyvä muistaa, että ruokailut ovat muutakin kuin syömistä. Ne ovat yhdessä-olohetkiä, jolloin tarjoutuu oiva tilaisuus kuunnella lasta ja jakaa päivän tapahtumia yhdessä perheen kesken. Yhteiset ruokailutilanteet toimivat myös luonnollisina hetkinä hyvien pöytätapojen harjoitteluun. Oman vuoron odottaminen

ruokailuun tultaessa, ruuasta nauttiminen pöydän ääressä, haarukan ja veitsen käyttö sekä kiittäminen ovat asioita, joita koululaisen tulee hallita.

KOULAISEN UNENTARVE

Hyvin nukuttu yö ja riittävä unen saanti ovat pohjana lapsen kasvulle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Uni on aivotoiminnan kannalta erittäin merkityksellistä, sillä se tekee mahdolliseksi uusien asioiden oppimisen ja muistamisen.

Hyvä uni tukee luovuutta, positiivista mielialaa ja sen vaikutukset keskittymiskykyyn ovat erittäin merkittävät. Liian vähäinen uni saattaa näkyä lapsen levottomuutena, ärtyneisyytenä tai keskittymiskyvyn puutteena. Myös fyysiset ongelmat, kuten päänsärky tai huimaus voi kertoa huonosti nukutusta yöstä.

Päivähoidossa totutut lepoaika-ajat jäävät pois koulun alkaessa, joka saattaa osaltaan vaikuttaa lapsen lisääntyneeseen unentarpeeseen yöllä. Vanhempien tehtävänä on turvata pienen koululaisen riittävä unensaanti.

Tehtävä ei ole aina helppo, vaan nukkumaanmenoajoista saatetaan joutua käymään tiukkojakin keskusteluja. Määrätietoisella ja johdonmukaisella toiminnalla on kuitenkin kokonaisuuteen katsoen suotuisat vaikutukset. Kun nukkumaanmenoajoista ja iltarutiineista on sovittu etukäteen, säästytään jokailtaisilta kiistanaiheilta. Rajat ja niissä pysyminen on lapsesta huolehtimisesta ja välittämistä.

Säännöllinen päivärytmi ja tutut iltarutiinit auttavat takaamaan hyvän yöunen. Koululaisen keskimääräinen unentarve on noin kymmenen tuntia yössä. Tuntimäärää paremmin riittävästä levosta kertovat kuitenkin, jos lapsi herää aamuisin virkeänä, aamupala maistaa ja hän voi muutoinkin kaikin puolin hyvin. Levännyt lapsi jaksaa keskittyä, oppia ja nauttia koulunkäynnistä.

Hyvän unen resepti:

- ❖ **riittävästi aikaa rauhoittumiseen ja iltarutiinien suorittamiseen**
- ❖ **iltapala**
- ❖ **rauhallinen ympäristö, raitis huoneilma**
- ❖ **anna aikaa ja läheisyyttä lapselle**
- ❖ **koululainenkin nauttii vielä iltasaduista ja tarinoista**

LIIKUNTAA JA LEIKKIÄ

Lapsella on luontainen tarve liikkua ja leikkiä. Suositeltava määrä liikuntaa alakouluikäiselle lapselle on vähintään kaksi tuntia päivässä. Lapsen liikunta voi koostua pienistäkin osista, kuten välituntiliikunnasta, koulumatkoista, pihaleikeistä, koiran ulkoiluttamisesta, perheen yhteisistä pihansiivoushetkistä tai muusta arjen aktiivisesta toiminnasta.

Liikunnan ei tarvitse olla kallista eikä suorituskeskeistä. Tärkeintä on löytää liikkumisen ilo ja saada se osaksi päivittäistä elämää. Liikkuminen yhdessä perheen kanssa on mukavaa ja mahdollisuudet sen toteuttamiselle rajattomat. Esimerkiksi uiminen, metsäretket, pyöräileminen, luisteleminen, pulkkailu, hiihtäminen, jalkapallon pelaaminen ja narun hyppely ovat mainioita liikkumisen muotoja. Anna lapselle mahdollisuus kokeilla erilaisia urheilulajeja ilman suorituspainetta tuloksista. Löytäkää yhdessä leikin ja liikunnan riemu!

YHTEISTÄ AIKAA

Aikuisina joudumme päivittäin asettamaan työn, harrastukset ja muut itseemme liittyvät asiat vastakkain perherituaalien kanssa. Jäädäkö iltapalaveriin vai lähteä lapsen kanssa uimahalliin? Kavereiden kanssa kahville vai kotiin yhteiselle päivälliselle?

Aikuisina valintamme ovat vapaita ja omiamme, mutta ne vaikuttavat myös lapsiimme sekä perheemme arkeen. On luonnollisesti velvollisuuksia ja tehtäviä, joita joudumme hoitamaan esimerkiksi selviytyäksemme taloudellisesti, mutta on myös hyvä muistaa, että olemme pienten lasten vanhempia vain muutaman lyhyen vuoden verran. Kaikkea mitä haluaisimme elämässämme tehdä, ei tarvitse ehkä saavuttaa vuosina, jolloin lapset ovat pieniä ja tarvitsevat eniten huolenpitoamme.

Perheen yhteisen ajan löytäminen on asioiden tärkeysjärjestykseen asettamisesta. Hyvinvoiva lapsi tarvitsee rinnalleen turvallisen, läsnä olevan, keskusteleavan ja ennen kaikkea kuuntelevan aikuisen. Ostamalla lapselle uusia leluja, pelejä tai kustantamalla useita kodin ulkopuolisia harrastuksia, ei voida korvata niitä asioita, jotka ovat pienelle koululaiselle tärkeimpiä ja arvokkaimpia; vanhemman aika ja rakkaus.

KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuutta on yhteistyösuhde, jossa kasvatushenkilöstö ja vanhemmat sitoutuvat tietoisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaan yhteistyöhön. Tämän kaltaisessa kumppanuudessa molemmat osapuolet ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen asiantuntijoita. Toimiva yhteistyösuhde auttaa lapsen siirtymistä ja elämistä kodin ja koulun kasvusympäristöissä.

Kasvatuskumppanuuden yhtenä ajatuksena on kasvatustehtävän jakaminen. Vaikka vanhemmat vastaavat kotona ja perhepiirissä tapahtuvasta kasvatuksesta ja opettajat puolestaan siitä ajasta, jonka lapsi viettää koulussa, niin päävastuu lapsen kasvatuksesta on kuitenkin vanhemmilla. Yhteistyötä tekemällä pyritään kuitenkin vaikuttamaan myönteisesti oppilaan kasvuun ja kehitykseen.

Luonnollinen alku yhteistyölle tapahtuu lapsen tutustuessa kouluun. Vanhempainillat ja lapsikohtaiset keskustelut ovat omiaan syventämään opettajan ja vanhemman välistä kasvatuskumppanuutta. Vanhempainiltojen toisena tarkoituksena on oppilaiden vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Kuuleminen ja kuulluksi tuleminen sekä kunnioitus ja luottamus ovat tärkeitä tekijöitä kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta. On tärkeää kuunnella erilaisia ajatuksia ja olla valmis vastaanottamaan monenlaisia viestejä. Opettajan kunnioitus ilmenee lasta, vanhempia ja koko perhettä arvostavina ajatuksina ja tekoina. Pyrkimyksenä on avoimen ja luottamuksellisen keskustelu- ja yhteistyöilmapiirin luominen.

LAPSEN TUKIVERKOSTO KOULUSSA

Keskeisin tukihenkilö oppilaan koulunkäyntiin liittyvissä asioissa on tavallisesti luokanopettaja, jota vanhemmat tapaavat muun muassa vanhempainilloissa sekä vanhempainkeskusteluissa.

Oppilashuolto on osa koulun toimintaa, jonka tavoitteena on oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen sekä hyvän oppimisen edellytysten turvaaminen.

Tärkeimmiksi oppilashuollon tehtäviksi voidaan mieltää turvallisen ja terveen kouluyhteisön luominen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä vanhempien tukeminen kasvatuksessa. Opetus ja oppilashuolto ovat osa koulun normaalia kokonaisuutta, eikä niiden toiminnassa ole eroteltavissa olevia rajoja.

Oppilashuoltoryhmä rakentuu eri alojen asiantuntijoista, jotka työskentelevät koulun arjessa. Ryhmän kokoonpano saattaa hieman vaihdella kouluittain, mutta tavallisesti siihen kuuluvat rehtori/ vararehtori, koulupsykologi, kuraattori, erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Oppilashuoltoryhmä tekee tiivistä yhteistyötä koulun muun henkilökunnan sekä oppilaiden perheiden kanssa. Tarvittaessa vanhemmat voivat oma-aloitteisesti olla yhteydessä oppilashuollon jäseniin, mikäli heitä huolettaa jokin lapsen koulunkäyntiin liittyvä asia.

Luokanopettaja työskentelee oppilaiden parissa ja vastaa opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Työn olennaisena osana on myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.

Erityisopettaja vastaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden pedagogisen toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista tehden yhteistyötä vanhempien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Koulunkäyntiavustaja tukee ja avustaa oppilaita kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa yhdessä opettajien kanssa.

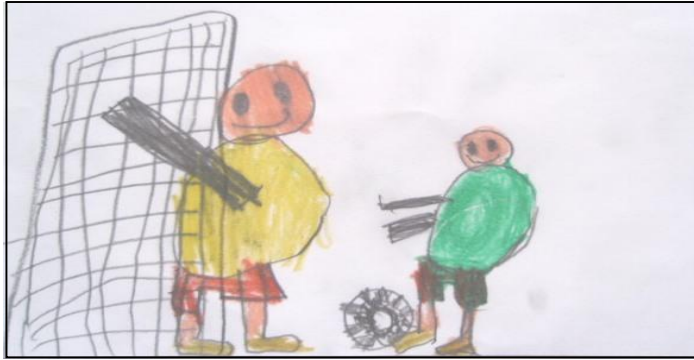
Koulukuraattori on omalta osaltaan tukemassa oppilaiden hyvinvointia. Kuraattorin kanssa voidaan miettiä ratkaisuja koulunkäyntiin, kotiin, ihmissuhteisiin, harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyvissä asioissa. Oppilas voi hakeutua koulukuraattorille oma-aloitteisesti tai ohjautua opettajan, terveydenhoitajan tai jonkun muun koulussa työskentelevän henkilön kautta. Vanhemmat voivat myös itse ottaa yhteyttä kuraattoriin omaa mieltä askarruttavissa asioissa. Kuraattorin kanssa käydyt keskustelut ovat luottamuksellisia.

Koulupsykologin tehtävänä on tukea oppilaita ja perheitä siten, että peruskoulun tavoitteet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla. Tavallisimpia työtehtäviä ovat oppilaan koulunkäynnin ja oppimisvalmiuksien arviointi, käyttäytymisvaikeuksien taustojen selvittely sekä tunne-elämän kartoittaminen. Tilanteen arvioinnin jälkeen oppilaalle voidaan tarjota oppimista ja hyvinvointia edistäviä tukitoimia.

Terveydenhoitajan tehtävänä on lapsen fyysisen kasvun ja kehityksen seuraaminen, psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen ja terveyden edistäminen.

AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityisoppilaille. Sen tavoitteena on olla jatkumona varhais- ja esiopetuksen kasvatustyölle sekä osaltaan tukea perusopetuksen kasvatustavoitteita. Toiminnan tarkoituksena on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, pohjan luominen hyvälle vapaa-ajanviettotavoille sekä vanhempien kasvatustyön tukeminen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta on sisällöltään monipuolista ja vaihtelevaa. Se tarjoaa muun muassa sosiaalista vuorovaikutusta, leikkiä, liikuntaa ja ulkoilua sekä ennen kaikkea turvallisen aikuisen läsnäoloa aikoina, jolloin lapsi saattaisi muuten olla yksin kotona. Vaikka lapsen omatoimisuus ja itsenäisyys lisääntyvätkin kouluun siirryttäessä, tarvitsevat he kuitenkin vielä aikuisen turvaa, huolenpitoa ja ohjausta. Varsinkin alaluokkien oppilaiden koulupäivien ollessa vain muutamman tunnin mittaisia, tarjoaa aamu- ja iltapäivätoiminta vaihtoehdon monen tunnin yksinololle ja valvomattomalle vapaa-ajan käytölle.

KIVA KOULU

KiVa Koulu on koulukiusaamisen ehkäisyyn ja vähentämiseen kehitetty menetelmä, jota suurin osa Suomen kouluista toteuttaa. Menetelmästä tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet sen vaikuttavuuden olevan erinomainen ja kiusaamisen vähentyneen menetelmää käyttäneissä kouluissa merkittävästi. Yleisiä, ennaltaehkäiseviä menetelmätunteja pidetään alakouluissa tavallisesti ensimmäisellä luokalla ja uudelleen neljännellä vuosiluokalla.

Kiusaaminen on asia, josta on hyvä keskustella myös kotona, vaikka asia ei juuri sillä hetkellä omaa perhettä tai lasta koskisikaan. Lapsen kanssa on hyvä pohtia, mitä tehdä tilanteessa, jossa näkee jotakuta kiusattavan tai, jos itse joutuu kiusaamisen kohteeksi. Lapsen empatiakykyä voidaan kehittää pohtimalla yhdessä miten pahalta ja yksinäiseltä kiusatusta saattaakaan tuntua. Tärkeää on miettiä myös sitä, kenelle kiusaamisesta voisi kertoa.

Lapsen kanssa on hyvä keskustella myös siitä, että kaikki sanaharkka tai riitely ei ole aina kiusaamista. Myös hyvien kavereiden välille saattaa syntyä kinastelua ja erimielisyyksiä. Ratkaisuja näiden tilanteiden selvittämiseen, voidaan pohdita jo etukäteen yhdessä lapsen kanssa.

Koska kouluajan ulkopuoliset kaveruussuhteet heijastuvat myös pitkälti lapsen koulupäivään, on vanhemmilla suuri vastuu näiden suhteiden tukemisessa ja edistämisessä. Lapsen ystäviin on hyvä tutustua esimerkiksi pyytämällä heitä omaan kotiin kylään. Yhdessä toisten vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ehkäisee kiusaamista, joten osallistuminen esimerkiksi lapsen harrastustoimintaan tai koulussa järjestettäviin tilaisuuksiin on tärkeää. Tällä tuetaan myös lapsen käsitystä siitä, miten tärkeäksi vanhemmat hänen asiansa kokevat

Kiitokset

Haluamme kiittää yhteistyöstä ja asiantuntijanäkemyksistä erityisopettajia Teija Mäkipää-Niemistä, Tuija Elomaata ja Minna Peltosta, luokanopettajia Helena Dahlia, Jaana Skantsia, Nina Penttiä ja Kirsti Hanttua, terveydenhoitaja Marjut Keskitaloa, rehtori Pekka Teittistä, haastattelemiamme koululaisten vanhempia sekä muita oppaamme valmistumista edistäneitä henkilöitä. Kiitokset kuuluvat myös Ilmaristen iltapäivätoiminnan pienille taiteilijoille sekä heidän ohjaajilleen ja kuvissa esiintyvälle Jonne-pojalle.

Turussa 10.11.2010

Janina Lampinen ja Satu Bly

LÄHTEET

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyväskylän Yliopiston, Koulutuksen tutkimuslaitos 2004. Miten tuen lastani koulutiellä? Viitattu 1.9.2010 www.peda.net > Verkkoveräjien etusivu > Koulun aloitus > Miten tuen lastani koulutiellä?

KiVa Koulu 2010. Viitattu 10.8.2010 www.kivakoulu.fi

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä PS-kustannus: Jyväskylä

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010. Koululaisen uni. Viitattu 1.9.2010 www.mll.fi > Vanhempainnetti > Tietokulma > Uni ja ravitseminen > Uni > Koululainen

Nuori Suomi ry 2010. Lasten liikunta. Viitattu 20.8.2010 www.nuorisuomi.fi > Lasten liikunta > Vanhemmille

Opetushallitus. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2004. 2004. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2010. Opetussuunnitelma ja tuntijako. Viitattu 26.8.2010 www.oph.fi > Koulutus ja tutkimus > Perusopetus > Opetussuunnitelma ja tuntijako

Opetushallitus 2010. Oppivelvollisuus ja koulupaikka. Viitattu 26.8.2010 www.oph.fi > Koulutus ja tutkimus > Perusopetus > Oppivelvollisuus ja koulupaikka

Perusopetuslaki 628/1998

Sainio, M; Kaukiainen, A., Willför-Nyman, u; Annevirta, T;Pöyhönen, V & Salmivalli, C. 2009. KiVa Koulu: Opettajan opas yläkoululle. Helsinki: Opetusministeriö.

Sihvola, S. 2002. Voimaa vanhemmuuteen Gummerus: Jyväskylä.

Sosiaaliportti 2010. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 25.8.2010 www.sosiaaliportti.fi > Lastensuojelun käsikirja> Ajankohtaista > Käsikirjan tiedotteet

Stakes 2009. Lait ja linjaukset. Viitattu 20.8.2010 <http://varttua.stakes.fi> > Lait ja linjaukset > Lastenpäivähoitoa ja esiopetustakoskevat lait > Päivähoidon ja esiopetuksen keskeisimmät lait > Perusopetuslaki

Svensson, A. Våga vara förälder. Uskalla olla vanhempi, Airio, M. 2002. Gummerus: Jyväskylä